

KENNISCENTRUM
VLAAMSE STEDEN

interlokale vereniging

COMPLEXE STADSPROJECTEN

draaiboek

Naam website KCVS

ONDERZOEK

Oorspronkelijke naam document

Lange Termijnplanning Bosbouw.

Boekdeel1: Strategische planning en programmatie.

Boekdeel 2: Ondersteunend Onderzoek.

Project

Parkbos Gent

LANGE TERMIJNPLANNING BOSBOUW BOEKDEEL 1

Onderzoek in opdracht van
de Administratie Milieu, Natuur en Landinrichting,
Bestuur Natuurbehoud en -ontwikkeling

AMINAL

EINDRAPPORT
JUNI 1993

DIENST
WATERS EN BOSSEN

UNIVERSITEIT
GENT

LABORATORIUM
VOOR BOSBOUW

studiegroep

mens en ruimte

vzw

*" In verre bossen
leven bomen in commune
Daar zijn van die oude ridders bij
die rustig in hun kruin
nog van hun kracht
genieten op hun derde
leeftijd. Sterk
en zelfstandig dragen
ze kleuren en vogels.
Ze geuren in elkaar
als het donker de
wouden nog dieper
maakt.*

*Maar dit collectief
en hevig gefluister
hoort men nog zelden
in welvarender oorden.
Soms zit er nog
een bosje als een vlek
voor de lijn van de
horizon. Doch meestal
staan hier bomen
met hun wortels in hun
onteigende grond
langs het beton van
een weg gelijnd
of in het museum
van een tuin te bekijken. "*

R. Jooris, 1974 uit: Het museum van de zomer

INLEIDING

INLEIDING

1. Begripsomschrijving

Eerder dan deze studie vast te pinnen op een strikte definiëring van wat bos en groen is, is er pragmatisch tewerk gegaan.

Voor bos werd uitgegaan van de definitie zoals vastgelegd in het bosdecreet. Evenwel was het gezien de schaal van deze studie, het Vlaams niveau, onmogelijk om deze definitie in het kaartmateriaal gedetailleerd weer te geven.

De boskaart is gebaseerd op de veralgemeningen zoals het NGL. ze toepast voor de topografische kaarten.

Gezien Vlaanderen weinig bos, maar veel bosjes telt, zal een gedetailleerde weergave op basis van orthofoto's een hogere bosaanwezigheid laten uitschijnen. Het verschil tussen beide benaderingen geeft een idee over de hoeveelheid versnipperd bos.

Groen is omschreven als de openbare, open ruimten in de stedelijke sfeer. Daartoe behoren zowel bijvoorbeeld bloembakken ter versiering van winkelwandelstraten als parken en laanbomen.

Het beheer en beleid van groen gebeurt vooral door gemeentelijke overheden met een gewestelijke ondersteuning. Het bosbeleid en beheer is op gewestelijk niveau georganiseerd met ondersteuning van provinciaal georganiseerde buitendiensten.

Er is niet getracht om de territoria strikt af te bakenen. Zowel tussen groen en bos onderling als met andere open ruimtesectoren zijn strakke afbakeningen onmogelijk is. Getuige daarvan is de terminologie als parkbos, natuurreservaten in de bossfeer, bossen in de natuurreservaten. Bovendien evolueren de definities en afbakeningen steeds sneller.

2. Tijds kader

In de loop van de geschiedenis is men de open ruimte in steeds meer verschillende elementen gaan opsplitsen. Een eerste opsplitsing is reeds gebeurd bij de overgang van de nomadische jacht- en plukmaatschappij naar de sedentaire landbouwmaatschappij.

Deze overgang heeft de ruimte opgesplitst in **woonkernen** omgeven met **landbouwgronden** en verder afgelegen het **woud**. Vóór de eerste afsplitsing werd Vlaanderen bijna volledig door het woud bedekt.

De opgang van de steden, de industrie en de nog steeds om zich heen grijpende verstedelijking heeft uiteindelijk de volledige ruimte in Vlaanderen beïnvloed. Bossen zijn gereduceerd tot percelen, landbouw tot massaproductie, steden tot opeenhopingen van mensen en industrie.

Reeds in het begin van deze eeuw zijn als reactie op de groeiende verstedelijking in de belangrijkste centra groendiensten ontstaan. Pas vanaf de jaren zeventig zijn de groendiensten algemeen verspreid geworden en is **groen** met een apart statuut als open ruimte in de stedelijke sfeer ingeburgerd.

Vóór de tweede wereldoorlog duiken de eerste pioniers op m.b.t. **natuurbehoud**, het duurt evenwel tot 1951 vooraleer de eerste verenigingen in Vlaanderen ontstaan.

Tijdens de laatste jaren heeft zich in het natuurbehoud een verdere opsplitsing afgetekend waardoor met name **natuurontwikkeling** zich van natuurbehoud heeft afgesplitst.

Mensen hebben altijd gebruik gemaakt van het bos. Het gezegde luidt: de menselijke beschaving is begonnen met het kappen van de eerste boom en zal stoppen met het kappen van de laatste.

Al te lang echter werd een bos beschouwd als te kappen bomen en werd er voorbijgegaan aan het belang van het ecosysteem bos in de overleving van de aarde en dus ook van de mens.

In Vlaanderen is het pas in de jaren tussen '60 dat de aandacht voor deze nieuwe invulling gestalte kreeg, onder andere met de oprichting van de VBV (1971).

De internationale Pro-Sylva beweging spitst zich toe op natuurgetrouwe bosbouw en sedert de UNCED-Conferentie van 1992 in Rio de Janeiro is de bosproblematiek en het duurzaam bosbeheer op wereldschaal in de belangstelling gekomen.

Deze tijdsgeest kan echter niet zomaar worden veralgemeend, want rond een meer ecologisch gericht bosbeheer zijn er, in de bosbouw, altijd vooruitstrevende individuen en stromingen geweest.

Ecologisch gerichte bosbouw wordt echter nog te weinig omgezet in de praktijk en er wordt niet genoeg promotie voor gemaakt.

3. Kader van de studie

Voor de bossen is de lange termijnplanning een gevolg van artikel 6 van het bosdecreet : " Binnen het raam van een lange termijnplanning, goedgekeurd door de Vlaamse Executieve, na advies van de Raad, van de Hoge Raad voor Natuurbehoud en van de Vlaamse Hoge Jachtraad, worden door het Bosbeheer, voor een periode van ten hoogste twintig jaar, uitvoeringsplannen opgesteld. De lange termijnplanning wordt medegedeeld aan de Vlaamse

raad."

Vanuit verschillende disciplines en achtergronden wordt het huidige bos bekeken en gekeurd. Het gevolg is dat er af en toe communicatiestoornissen optreden of dat de mogelijkheden bij het beheer en gebruik van de bossen in Vlaanderen worden overschat of onderschat.

De eerste stappen tot vernieuwing van het boswetboek met een expliciete erkenning van de andere bosfuncties werden reeds in 1974 gezet. Snelle opeenvolgende regeringen en de door de staatshervorming verlegde bevoegdheden hebben de wetsvorming sterk vertraagd. Het bosdecreet van 13 juni 1990 is het wettelijke kader voor de actuele uitdagingen aan het bos.

Over groen wordt er daarentegen weinig gesproken, het wordt enkel gemist als het er niet meer is. De studie is geen uitvloeisel van een wettelijk kader betreffende groen maar een aanzet tot een aangepast beleid en bijgevolg ook wettelijk kader voor groenvoorziening.

Er werd voor de planning vertrokken vanuit een uitgebreide omschrijving van de huidige toestand van bos en groen, de bestaande problemen, de stand van het onderzoek terzake, en vanuit een doorlichting van de wettelijke, financiële en organisatorische middelen. Bovendien is de Vlaamse situatie geschetst ten opzichte van de algemene wereldbosproblematiek en de specifieke situatie van de EG.

Om de leesbaarheid van het plangedeelte te verhogen wordt (bijna) niet naar het studiegedeelte gerefereerd. De gebruikte cijfers, normen, methodes worden in het deel met als titel 'Ondersteunend onderzoek' uitgebreid gewikt, gewogen en bewerkt. Bij een consequent doorgevoerde verwijzing zou het plangedeelte bijgevolg vol staan met verwijzingen en quasi onleesbaar worden.

4. Doel en vorm van de studie

Deze studie heeft tot doel een planning voor de groen en bossector op lange termijn vast te leggen. De planhorizon is tot 2100 voor bosbouw en tot 2013 voor de groenvoorziening.

Voor het bosbeheer vormt de studie de basis voor o.a. uitvoeringsplannen. In het ondersteunend onderzoek werd gepoogd een zo breed mogelijk overzicht te geven van het bos in al zijn facetten. In het plangedeelte wordt weergegeven wat nodig is om van de resten van de Vlaamse bossen terug aaneengesloten, rijke bossen te maken. De voornaamste doelstellingen zijn: behoud, verrijking, uitbreiding en aaneensluiten.

Voor groen betekent de lange-termijnplanning ondermeer de basis voor een kaderdecreet. De voornaamste doelstellingen zijn: behoud, functionalisering, kwaliteitsverbetering en areaaluitbreiding.

Het eindresultaat bestaat uit 4 delen. Groen en bosbouw werden als sectoren opgesplitst, en elke sector stelt in het rapport twee delen voor.

Boekdeel 1 bevat het planningsgedeelte en is in 4 stappen opgebouwd. De probleemstelling en doelstellingenformulering vormen de basis waarop de strategische opties en programmatie

gesteund zijn.

Boekdeel 2 is een bijlage bij boekdeel 1 en bevat het ondersteunend onderzoek. Voor bosbouw is dit opgesplitst in 3 grote delen. In een eerste deel worden kwaliteit en kwantiteit bekeken, in een tweede deel de functies en een derde deel de middelen. Telkens zit daarin een doorlichting van de situatie, de mogelijke potenties en een prospectieve behoeftenraming.

Voor groenvoorziening bestaat het tweede boekdeel uit 4 grote delen nl. de analyse van de bestaande toestand, de prospectieve behoeftenraming, de potenties en tot slot de annexen.

INHOUD

	INLEIDING	
	INHOUD	
1.	PROBLEEMSTELLING	1
1.1	DE MONDIALE FOCUS	2
1.2	DE EUROPESE FOCUS	5
1.3	DE BELGISCHE FOCUS	7
1.4	DE VLAAMSE FOCUS	8
1.4.1	AREAAL	8
1.4.1.1	Problemen met het bosbestand	8
1.4.1.2	Problemen met de vitaliteit van de bossen	10
1.4.2	FUNCTIES	12
1.4.2.1	De ecologische functie	12
1.4.2.2	De sociaal-educatieve functie	15
1.4.2.3	De economische functie	18
1.4.2.4	De schermfunctie	20
1.4.2.5	De wetenschappelijke functie en de bosreservaten	22

1.4.3	BELEIDSMIDDELEN	23
1.4.3.1	Juridisch instrumentarium	23
1.4.3.2	Financieel instrumentarium	24
1.4.3.3	Organisatorisch instrumentarium	25

2. DOELSTELLINGENFORMULERING 28

2.1	DE MONDIALE FOCUS	29
2.1.1	DOELSTELLINGEN OP WERELDNIVEAU: STREVEN NAAR DUURZAME ONTWIKKELING	29
2.1.2	DUURZAME ONTWIKKELING EN BOSPOLITIEK	30
2.2	DE EUROPESE FOCUS	33
2.2.1	HET EUROPESE BOSBELEID	33
2.3	DE BELGISCHE FOCUS	34
2.4	DE VLAAMSE FOCUS	35
2.4.1	INLEIDING	35
2.4.2	DUURZAAMHEID EN DUURZAME ONTWIKKELING ALS LEIDRAAD VOOR EEN VLAAMS BOSBELEID: EEN DOELSTELLINGENFORMULERING	35
2.4.2.1	Algemene doelstellingen	36
2.4.2.1.1	Het bosbestand in Vlaanderen	36
2.4.2.1.2	De bosfuncties in Vlaanderen	37
2.4.2.2	Bijzondere doelstellingen	38
2.4.2.2.1	Het bosbestand in Vlaanderen	38
2.4.2.2.2	De bosfuncties in Vlaanderen	40
2.4.2.2.3	Het beleidsinstrumentarium voor het bosbeleid in Vlaanderen .	43
2.4.2.2.3.1	Het beheersinstrumentarium	44
2.4.2.2.3.2	Juridisch kader	44
2.4.2.2.3.3	Financiële middelen en eigendomsstatuut	44

3. STRATEGISCHE OPTIES 46

3.1	HET BOSBESTAND	47
3.1.1	AREAAL	47
3.1.1.1	Tijdelijk moratorium op ontbossing (extern)	47

3.1.1.2	Areaalsuitbreiding	47
3.1.2	BOSKWALITEIT	48
3.1.2.1	Verlagen van de algemene milieubelasting (extern)	48
3.1.2.2	Verbetering van het bosbeheer	48
3.2	DE BOSFUNCTIES	50
3.2.1	DE ECOLOGISCHE FUNCTIE	50
3.2.2	DE SOCIAAL-EDUCATIEVE FUNCTIE	51
3.2.3	DE ECONOMISCHE FUNCTIE	54
3.2.4	DE SCHERMFUNCTIE	58
3.2.5	DE WETENSCHAPPELIJKE FUNCTIE EN DE BOSRESERVATEN	60
3.2.6	PRIORITEITEN VAN TE BEBOSSEN GRONDEN	61
3.3	BELEIDSINSTRUMENTARIUM	63
3.3.1	JURIDISCH INSTRUMENTARIUM	63
3.3.2	ORGANISATORISCH INSTRUMENTARIUM	65
3.3.3	FINANCIEEL INSTRUMENTARIUM	68
4.	PROGRAMMATIE	70
4.1	DE OPBOUWFASE 1993-2000	71
4.1.1	AREAAL	73
4.1.1.1	Juridisch instrumentarium	75
4.1.1.2	Organisatorisch instrumentarium	77
4.1.1.3	Financieel instrumentarium	78
4.1.2	BOSKWALITEIT	81
4.1.2.1	Juridisch instrumentarium	83
4.1.2.2	Organisatorisch instrumentarium	83
4.1.2.3	Financieel instrumentarium	87
4.1.3	EXTERNE MAATREGELEN	88
4.2	DE KONSOLIDATIE 2000-2010	91
4.2.1	AREAAL	92
4.2.1.1	Juridisch instrumentarium	92
4.2.1.2	Organisatorisch instrumentarium	92
4.2.1.3	Financieel instrumentarium	93

4.2.2	BOSKWALITEIT	94
4.2.2.1	Juridisch instrumentarium	95
4.2.2.2	Organisatorisch instrumentarium	95
4.2.2.3	Financieel instrumentarium	97
4.2.3	EXTERNE MAATREGELEN	97
4.3	DE UITVOERING 2010-2050	98
4.3.1	AREAAL	99
4.3.1.1	Juridisch instrumentarium	99
4.3.1.2	Organisatorisch instrumentarium	100
4.3.1.3	Financieel instrumentarium	100
4.3.2	BOSKWALITEIT	100
4.3.2.1	Juridisch instrumentarium	101
4.3.2.2	Organisatorisch instrumentarium	102
4.3.2.3	Financieel instrumentarium	102
4.4	DE VERFIJNING	103
4.4.1	AREAAL	103
4.4.2	BOSKWALITEIT	103
4.6	TIJDSBAND	104

1. PROBLEEMSTELLING

1. PROBLEEMSTELLING

1.1 DE MONDIALE FOCUS

De bosbouwproblematiek wordt omwille van zijn ecologische dimensie meer en meer in een mondiaal kader geplaatst. Ook wordt erkend dat de dimensies van de bosbouwproblematiek in de onderscheiden landen zich niet tot deze landen beperkt, maar juist in wezen grensoverschrijdend en wereldomvattend is. Dit uit zich ondermeer via de ecologische samenhang (bossen hebben een belangrijke functie in de atmosferische kringlopen), maar ook in de economische samenhang (de houthandel vormt nog steeds een vrij belangrijke goederenstroom, heeft belangrijke aandelen in de handelsbalansen van landen met een 'open economie').

De probleemstelling in verband met het bosbouwbeleid op het Vlaamse niveau is dus essentieel verbonden met het mondiale en uiteraard het Europese niveau.

Een goede aanknopng voor een probleemformulering op wereldschaal vindt men terug in het zgn. Brundlandt-rapport (The World Commission on Environment and Development), dat de belangrijkste ecologische wereldproblemen beschrijft en als antwoord het begrip 'duurzame ontwikkeling' vooropstelt.

Het Brundlandt-rapport omschrijft de problemen in verband met de bossen vooral op het vlak van de energievoorziening, de produktie van hernieuwbare grondstoffen en het behoud van het ecologisch evenwicht op wereldschaal.

Inzake het **bosareaal** wordt gesteld dat er op wereldschaal te weinig bossen zijn en dat het bosareaal bovendien op spectaculaire wijze daalt. Het wereldbosareaal vermindert met een snelheid van ongeveer 20 miljoen ha per jaar (FAO).

Het tekort en de verdere daling betekenen dat zowel de ecologische - als de economische functie in het gedrang komen.

Bossen zijn voor het bevredigen van onze basisbehoeften van levensbelang. De Vlaamse bossen zijn daarvoor echter ontoereikend geworden. Er zijn te weinig bossen, ze zijn te versnipperd en hebben onvoldoende kwaliteit. Daardoor is Vlaanderen meer dan ooit aangewezen op bossen in de rest van de wereld en draagt het mee de verantwoordelijkheid voor een verkeerd gebruik en beheer ervan.

Bosvernietiging is op wereldschaal niet los te koppelen van sociale en maatschappelijke fenomenen. Zolang de rijkdommen ongelijk verdeeld zijn zal er door de meeste kansarme lagen van de bevolking bos worden gerooid, om te voorzien in de meest noodzakelijke basisbehoeften. In de geïndustrialiseerde landen wordt de verantwoordelijkheid voor bosbehoud op wereldvlak te weinig opgenomen.

Verskillende problemen in de wereld hebben te maken met het niet respecteren van de draagkracht van het ecologisch geheel. Zo komt erosie enkel voor waar de grond onoordeelkundig gebruikt werd. Dit is heel dikwijls het geval waar landbouw het bos verdrongen heeft.

Zodoende komt de **schermfunctie** van het bos meer en meer op de voorgrond. In het noorden voornamelijk als afscherming voor geur- en visuele hinder, als bescherming voor waterwingebieden en als stoffilter. In de ontwikkelingslanden vooral met zijn bodembeschermende en waterregulerende functie.

Inzake de **kwaliteit van de bossen** wordt algemeen vastgesteld dat de bosvitaliteit onvoldoende is en dat deze bovendien sterk afneemt.

Steeds meer symptomen, zoals de klimaatwijziging, afname van de biodiversiteit, depositie van pollutanten, het voorkomen van pestorganismen, wijzen erop dat de voorwaarden voor een gezond en kwalitatief bosareaal niet gerespecteerd worden. Al te dikwijls overschrijdt de exploitatie de grenzen van de groei. Dit is zichtbaar zowel op micro- als op macroschaal.

De globale daling van het bosareaal, veroorzaakt door uitbreiding van de veeteelt en landbouwarealen, verstedelijking en houtkap, en de achteruitgang van de algemene bosvitaliteit leggen een hypotheek op de **functies** die aan de bossen worden toegekend en op de verwachtingen die men zich ten aanzien van de bossen stelt.

Zo verstoort de bosschaarste de globale houthandel, temeer omdat de houtconsumptie nog verder stijgt. De houtconsumptie op wereldschaal veroorzaakt overexploitatie, vooral in de bossen van die landen, waar de sociaal-economische functie van de bossen, voor het land en/of de plaatselijke bevolking, van vitaler belang is.

De groeiende consumptie heeft de houtvoorraad op wereldschaal tot een strikt minimum herleid, beetje bij beetje wordt de reserve opgebruikt. Nu al ziet men zich geplaagd voor het immens probleem om op korte termijn de trend om te buigen en de hypotheek op de toekomst te lichten.

Een ander symptoom is het voorkomen van pesten en epidemieën waar homogenisering en teveel negatief veranderende factoren de weerstand van ecosystemen hebben ondermijnd.

De **ecologische functie** van het bos wordt eveneens in belangrijke mate aangetast omwille van het wegvallen van de regulerende functies van het bos.

De **sociale functie** van het bos speelt zich in Europa voornamelijk op het lokale niveau af. Op andere continenten daarentegen, zoals Afrika, Azië en Latijns-Amerika, zijn bossen onlosmakelijk verbonden met het overleven en de sociale cultuur van de bevolking.

Inzake het **bosbeleid** moet men vaststellen dat er op wereldschaal nagenoeg geen overleg bestaat aangaande de algemene coördinatie van de bospolitiek. Het blijft bij algemene aanbevelingen, zoals in het kader van de Verenigde Naties.

Het ontbreken van enig gefundeerd overleg terzake, maakt een efficiëntere beleidsafstemming onmogelijk. Het is evident dat een probleem op dergelijke schaal eveneens wereldoverleg noodzakelijk maakt.

Tijdens UNCED-92 in Rio de Janeiro (juni 1992) stond de opstelling van een bosconventie op de agenda. Het overleg werd gestart maar er werd niet tot een vergelijk gekomen.

1.2 DE EUROPESE FOCUS

Niettegenstaande de ontbossing in de Europese Gemeenschap min of meer gestopt is, staan de bossen van de Gemeenschap onder zware druk.

Areaal

Het structurele landbouwoverschot in de EG en de steun aan het uit productie nemen van landbouwgrond heeft te weinig geleid tot het bebossen van landbouwgrond.

Door gebrek aan beleid en steun zijn deze gronden voor **verstedelijking en industrialisering** gebruikt.

De meeste prognoses voorspellen voor de komende decennia een verdere afstoting van landbouwgrond en daling van de landbouwbevolking.

In EG verband wordt dit geraamd op een gemiddelde daling van 40% van de landbouwbevolking en een afstoting van 35 a 40 miljoen ha landbouwgrond (ongeveer 27% van het huidig landbouwareaal).

Kwaliteit

Op Europees niveau wordt de **bosvitaliteit** nauwkeurig opgevolgd.

Volgende tendens wordt vastgesteld : De gezondheidstoestand van de bossen is voor de hele gemeenschap achteruitgegaan. Bij ongeveer 15% van de bomen wordt meer dan 25% naald- of bladverlies vastgesteld en bij 14,4 % verkleuring ervan.

De **milieuvervuiling** heeft de vitaliteit aangetast. Het tekort aan open ruimte in delen van de EG tesamen met het gebrek aan bos hebben geleid tot **overgebruik** van de overgebleven en opengestelde bossen. De grote vraag naar hout heeft nog al te dikwijls overexploitatie en verarmende beheerstechnieken tot gevolg.

Functies

Inzake de bosfuncties stelt men een groeiende afhankelijkheid van de EG vast.

De ecologische functie van het bos komt onder **zware druk** te staan. De combinatie van lucht-, bodem- en watervervuiling met te weinig beboste oppervlakte heeft onder andere de drinkwaterkwaliteit en -kwantiteit aangetast. De versnippering heeft de **biodiversiteit** in de bossen verminderd.

Groeiende hout-import door de voortdurende stijging van de consumptie en de min of meer status-quo van de beboste oppervlakte, maken Europa **afhankelijker** van de steeds verminderende bosoppervlakte op wereldschaal. In dit kader is het dan ook logisch dat de Europese Commissie de lage **zelfvoorzieningsgraad** als één van de voornaamste problemen i.v.m. het bos naar voor schuift (COM (85) 792 en COM (86) 26).

Steeds meer komt de schermfunctie van het bos op het voorplan want daar waar met ecologische grenzen te weinig rekening gehouden wordt is af- of bescherming noodzakelijk.

De sociale functie van het bos in Europees perspectief wordt in belangrijke mate bepaald door de behoefte aan recreatie die zich in deze landen het duidelijkst manifesteert.

In algemene termen kan men stellen dat de behoefte aan recreatiebos rechtevenredig is met de graad van verstedelijking.

Beleid

Spijts een aantal sporadische initiatieven zowel van de Europese Commissie als van het Europees parlement, spijts een aantal bestaande bebossingsplannen in de lidstaten (Nederland, Ierland, Denemarken,..) kan er niet gesproken worden van een Europees bosbeleid.

De opeenvolgende Europese verordeningen met betrekking tot het uit productie nemen van landbouwgronden hebben zelfs niet kunnen voorkomen dat de de uitgestoten landbouwgrond een open ruimte functie verkreeg, laat staan in een bosbeleid ingeschakeld werd.

Voor de laatst afgesloten verordening 20/80 kan enkel gehoopt worden dat deze effectief tot bebossing van landbouwgronden zal leiden, daar ze pas tegen 1994 operationeel zal zijn.

1.3 DE BELGISCHE FOCUS

Op Belgisch niveau wordt, gezien de federalisering, geen uitdrukkelijk bosbouwbeleid gevoerd.

In Belgisch verband kan men evenwel stellen dat het bosbestand ongeveer 20,2% van de totale oppervlakte bedraagt. Hiervan is 81,8% in Wallonië (bebossingsindex 29,2%), 0,4% in Brussel (bebossingsindex 12,3%) en 17,8% in Vlaanderen (bebossingsindex 8,3%) gelegen.

De Vlaamse bosbouwproblematiek dient eveneens in een Belgisch kader geplaatst te worden.

Het Belgisch beleidsniveau is vooralsnog de schakel tussen het Europese en het Vlaamse beleidsniveau. Het is op dit niveau dat de Europese beleidslijnen, naar de gewesten toe, moeten ondersteund worden .

Bovendien was het landbouwbeleid een federale beleidsmaterie, wat ondermeer een belangrijke hypotheek legde op de bosuitbreiding ten nadele van landbouwgrond. Deze bosuitbreiding werd door de Europese commissie voorgesteld, maar op het federale beleidsniveau niet ondersteund. In hoeverre de actuele federalisering van het landbouwbeleid hierop invloed zal hebben is nog niet bekend. Een expliciete beleidsformulering voor deze problematiek is evenwel onbestaande, wat de afstemming voor een Vlaams bosbouwbeleid in belangrijke mate hypothekeert.

Hiernaast heeft Vlaanderen belangrijke grensoverschrijdende bossen (met Wallonië en Brussel: Meerdaalwoud, Zoniënwoud, enz...).

1.4 DE VLAAMSE FOCUS

1.4.1 AREAAL

1.4.1.1 Problemen met het bosbestand

Vlaanderen bezit slechts 8,3% beboste oppervlakte, voor een bevolking van 5,74 miljoen (1991).

In wetenschappelijke kringen wordt, opdat de bossen aan hun maatschappelijke functies zouden kunnen voldoen, een algemene bebossingsindex van 30% als richtnorm vooropgesteld ¹.

Elke Vlaming heeft, alle bossen in acht genomen, amper 183 m² bos, waarvan 35 m² is opengesteld en dus beschikbaar. Als norm wordt gesteld dat enkel vanuit de sociale functie er 250 m² bos per inwoner moet voorhanden zijn en 100m² opengesteld bos. Met een bebossingsindex van 30% als norm, betekent dit dat er voor elke Vlaming 705 m² bos zou moeten zijn.

ER ZIJN TE WEINIG BOSSEN IN VLAANDEREN

1. De bossen kunnen niet langer alle gewenste functies vervullen.

Dat de bossen niet langer alle gewenste functies kunnen vervullen is duidelijk af te leiden uit de schade die bossen oplopen.

Bovendien worden aan de bossen steeds grotere, ten dele tegenstrijdige, eisen gesteld inzake houtproductie, milieubeleid, recreatie, scheppen van werkgelegenheid, enz... en wordt er aanzienlijke druk uitgeoefend teneinde de ene functie te laten voorgaan op de andere. Dit maakt een evenwichtig bosbeleid uiteraard moeilijk.

2. Er wordt strijd gevoerd met andere actoren in de open ruimte.

Vanuit de bosbouw wordt aanspraak gemaakt op niet-beboste open ruimte enerzijds, anderzijds tasten vooral de uitdeinende urbanisatie, de aanleg van infrastructuurnetwerken, de industrialisatie en het toerisme het bestaande bosareaal aan.

2.1 De grootste bedreigingen voor de bossen zijn nog steeds de verstedelijking en de industrialisatie.

De veranderingen in grondgebruik in Vlaanderen tussen 1974 en 1990 zijn vooral te situeren op het gebied landbouw en urbanisatie. De beboste oppervlakte is licht afgenomen. De landbouwoppervlakte daarentegen is met ongeveer 70.000 ha fors gedaald. Deze oppervlakte is bijna volledig voor verstedelijking en industrialisatie gebruikt.

¹ Hasel, 1971; IUCN, WWF, 1990

2.2 De gevoerde landbouwpolitiek heeft bosuitbreiding verhinderd, zelfs op landbouwgronden die uit productie zijn genomen.

Niettegenstaande dat de EG-landbouwministers de nieuwe politieke lijnen reeds trokken, is het zeer de vraag of deze beleidsopties in Vlaanderen effectief bebossing zullen teweegbrengen, tenzij een aantal belemmeringen worden opgeheven. In tegenstelling tot b.v. Ierland en Denemarken viel Vlaanderen vroeger reeds op door het niet gebruiken van de door de EG-politiek geschapen ruimte. Er zijn tientallen gevallen bekend van grondeigenaars en -uitbaters die een negatief advies kregen van gemeentebesturen of landbouwdiensten na een aanvraag tot bebossing, zoals voorzien in het Bosdecreet (artikel 87).

Een tweede factor waardoor bosuitbreiding verhinderd wordt, is het gebrek aan financiële ondersteuning voor de bebossing van landbouwgronden, mede bepaald door artikel 3, par. 3 van het bosdecreet.

3. Het bos wordt ondergewaardeerd, de bosbouwsector te weinig in het beleid betrokken en er is een gebrek aan kennis.

In tegenstelling tot de stijgende erkenning van het belang van de bossen, komt de inbreng van de bosbouw in het geheel van de ruimtelijke ordeningsplannen tot nu toe maar zeer summier aan bod.

Bovendien worden, ondanks het tekort, nog steeds allerlei argumenten gebruikt om ontbossing te verantwoorden.

In tegenstelling tot sommige van de ons omringende landen, meer bepaald Duitsland, voelen weinig mensen zich verantwoordelijk voor de situatie van de bossen.

De kleine bosoppervlakte, de -geschiedenis en de -wetgeving hebben geleid tot een gebrek aan gevoel van verbondenheid van de bevolking met de bossen.

Tot voor kort werden alle mensen, door de toenmalige wetgeving, uit de bossen geweerd. Bovendien wordt de verwerking van het hout losgekoppeld van de aanwezigheid van bossen, waardoor de band behoefte-behoeftevervulling verbroken wordt en dus ook de verbondenheid met het bos.

4. Het bosareaal is zeer sterk versnipperd, zowel naar boscomplexen als naar -eigenaars.

De versnippering is zo sterk, vooral in de privé-bossen, OCMW - en 'andere openbare -', dat het bijeenbrengen van gegevens over de versnippering per eigenaar, de bossamenstelling, de -voorraden en -aanwassen tot nu toe onmogelijk gebleken is.

Bovendien bemoeilijkt deze versnippering het voeren van een deskundig bosbeleid en -beheer. Elke eigenaar of groep van eigenaars heeft immers zijn eigen belangen en doelstellingen naar de bossen toe. Voor de één is het bos enkel een speculatie-object, voor de ander een te koesteren familiebezit. Het uitvoeren van een deskundig bosbeleid en -beheer hangt dus af van de medewerking van al de verschillende belangengroepen.

5. **Recente, betrouwbare en gedetailleerde inventarisatiegegevens ontbreken.**

Met het van kracht worden van het Bosdecreet is voor de privé-eigenaar een inventarisatieplicht ingevoerd. Om de tien jaar moet het bos geïventariseerd worden. Enkel door hierin een zekere uniformiteit te steken, zullen bruikbare gegevens verworven worden.

1.4.1.2 **Problemen met de vitaliteit van de bossen**

DE VLAAMSE BOSSEN ZIJN KWETSBAAR

Zowel de **samenstelling** als de **leeftijdsverdeling** van onze bossen maken ze kwetsbaar.

De ontbossingsgolven, gevolgd door herstelperiodes, hebben Vlaanderen een groot aandeel 'jonge' bossen bezorgd. Dit blijkt uit de vergelijking van de Ferrariskaart en het huidige bosareaal.

Aangezien de diversiteit, leeftijdsverdeling en stabiliteit van een bos stijgt met de ouderdom, in orde van eeuwen, ligt het voor de hand dat de 'jonge' bossen van Vlaanderen zeer kwetsbaar zijn. Bovendien werden vooral dennen en populieren aangeplant wat de homogeniteit in de hand werkte.

Tot slot, maar daarom niet minder belangrijk, zijn er de **standplaatsfactoren**. Het bos is verdreven naar de meest marginale gronden, zoals waterzieke gronden, droge zandgronden, stortplaatsen, enz...

1. **De actuele gezondheidstoestand van de bossen wordt bedreigd door de luchtverontreiniging.**

Er zijn diverse stoffen die in zodanige hoge concentraties in de lucht voorkomen dat zij direct of indirect het voortbestaan van de bossen in gevaar brengen.

Het verschijnsel "bossterfte" heeft méér dan één oorzaak. De verschillende pollutanten kunnen in zeer verschillende concentraties schadelijk zijn voor de planten, niet alleen door hun voorkomen in de lucht, maar heel dikwijls ook door hun effect op de bodem.

Vooraf de zwavel- en NO_x-verbindingen hebben invloed op bomen.

Noch de bosbouwer, noch de -eigenaar of de -gebruiker hebben echter enig afdoend middel om de problematiek van luchtverontreiniging en/of de gevolgen ervan, op te lossen. Deze problematiek van de luchtverontreiniging is een gevolg van industriële en agro-industriële activiteiten, waar de bossen slachtoffer van zijn.

Zowel op Vlaams als op internationaal vlak zijn de negatieve effecten van deze vervuiling zichtbaar aan het worden en stijgt het besef rond deze problematiek.

2. De veranderingen in de grondwatertafel hebben ook tot afnemende kwaliteit maar vooral tot verhoogde kwetsbaarheid van de bossen geleid.

Drie soorten ingrepen op de watervoorziening hebben de groeiomstandigheden voor planten en bomen veranderd:

- kanalisatie en drainage verstoren het natuurlijk waterbevoorradingssysteem;
- waterwinningen hebben het peil van grote wateroppervlakten doen dalen;
- verminderde infiltratie van water in de bodem, doordat steeds grotere oppervlakten open ruimte ondoordringbaar gemaakt werden door verharding en woningbouw, heeft de zoetwaterreserves in de bodem aangetast.

Deze daling van de grondwatertafel verhoogt de concurrentie tussen de verschillende elementen van het bosbiotoop, vermindert de groeikracht van de bomen en brengt ze in een verhoogde stress-toestand, waardoor de gevoeligheid voor ziekten stijgt.

3. De versnippering van areaal verhoogt de kwetsbaarheid door een stijging van externe invloeden.

Elke rand van een bos is onderhevig aan verhoogde inwerking van factoren van buiten uit (wind, vorst, droogte, zon, depositie van polluenten, enz...). Dit wordt het randeffect genoemd. De grote versnippering heeft de meeste bossen herleid tot randbestanden. Door onvoldoende oppervlakte kan het zo typische bos-micro-klimaat, met bijhorende fauna en flora, zich niet ontwikkelen. Hierdoor wordt de kwetsbaarheid van de bossen alleen maar groter.

4. De overdruk vanuit de verschillende functievervullingen leidt dikwijls tot schade.

De behoefte aan ruimte voor recreatie heeft op vele plaatsen de bossen met sluike wegen opengereten. Mountain bikes, motoren en bosspelen hebben meer dan eens afgeknakte boompjes, gecompacteerd gronden of erosie als gevolg. Dikwijls krijgen de bossen onvoldoende tijd om zich te herstellen.

De vraag naar hout, de roep naar financiële rentabiliteit en de manier waarop de bossen vaak geëxploiteerd worden, heeft al dikwijls tot overkappingen, grondcompactie en verlies aan biodiversiteit geleid.

Tot slot heeft ook de aversie t.o.v. niet inheemse bomen al menig populierenbosje het leven gekost.²

² Zie ook verder bij de bespreking van de functies.

1.4.2 FUNCTIES

DE CONCURRENTIE TUSSEN DE VERSCHILLENDE FUNCTIES VAN DE BOSSEN LEIDEN TOT HET VERLIES VAN MULTIFUNCTIONALITEIT.

Steeds meer maatschappelijke actoren eisen delen van de bossen op voor de functie of een facet van de functie die ze trachten te promoten. Daardoor dreigen de bossen nog verder versnipperd te worden.

Bovendien is deze sectorale opsplitsing tegenstrijdig met het multifunctionaliteitsprincipe.

Door de onevenwichtige spreiding van de bossen tussen de provincies en de bevolking kunnen de bossen hun functies niet vervullen.

De provincies Oost- en West-Vlaanderen hebben, ondanks de hoge bevolkingsdichtheid, een bijna verwaarloosbare bosoppervlakte van respectievelijk 4,4% en 2,2% van de totale oppervlakte, daar waar het Vlaamse gewest een gemiddelde bosoppervlakte van 8,3% bezit. Bovendien is maar een beperkt gedeelte opengesteld zodat in de provincie Oost-Vlaanderen slechts 12 m² per inwoner opengesteld bos beschikbaar is en voor West-Vlaanderen bedraagt dit 15,6 m². Dit is ongeveer 1/10 van de minimale norm.

Het is dan ook niet toevallig dat een aantal bossen in deze provincies hun multifunctionaliteit verliezen.

De provincie Limburg daarentegen bevindt zich in een iets betere situatie. Het heeft nl. 108 m² opengesteld bos ter beschikking per inwoner.

1.4.2.1 Ecologische functie

DE STRUCTUUR EN DE OMVANG VAN DE VLAAMSE BOSSEN IS DOOR DE MENSELIJKE BEINVLOEDING ZODANIG VERANDERD DAT HET VERVULLEN VAN DE ECOLOGISCHE FUNCTIE BEDREIGD WORDT.

Veel bossen vertonen een **lage biodiversiteit**. De bosbestanden bestaan vaak uit één soort en één leeftijdsklasse en de begrenzing wordt niet door natuurlijke factoren bepaald.

De meeste Kempische bossen zijn relatief jong (minder dan 100 jaar), homogeen en kunstmatig aangelegd. In de nabije toekomst zullen grote oppervlakten moeten verjongd worden. De grote **gelijkjarigheid** zal de mogelijkheden tot diversificatie beperken.

Vele populierenbossen hebben, niettegenstaande een totaal verschillend voorkomen en andere karakteristieken, een gelijkaardig probleem.

De bebossingen gebeurden dikwijls met hetzelfde materiaal in verschillende streken zodat de **genenvoorraad eenzijdiger** geworden is en **natuurlijke selectie** zo goed als uitgesloten.

De bossen verliezen zodoende hun bio-regulerende functie.

1. De verhouding tussen loof- en naaldhout, tussen min of meer standplaatsgeschikte boomsoorten is niet in overeenstemming met de huidige wensen.

Honderd jaar geleden plantte men massaal dennen aan voor de mijnen, welke nu niet meer nodig zijn. Wel blijven we met een erfenis van homogene dennebestanden, soms ook douglas en fijnspar zitten, die niet de beste ecologische keuze is. Slechts 46,7% van de bossen in het Vlaamse Gewest bestaat uit loofhout.

1.1 Het normale proces van continue evolutie door voortdurende aanpassing van soorten en door selectie van de best aangepaste soorten wordt belemmerd zodat homogenisering in de plaats komt.

Het beheer van de bossen was 100 jaar geleden gericht op homogenisering en op selectie door beheersingrepen.

De bossen vertonen veelal een **gebrek aan secundaire of begeleidende boomsoorten**. Hieraan wordt reeds getracht iets te verhelpen door de voorziene subsidies.

De homogenisering is niet alleen opgetreden in de boomsoortensamenstelling, maar ook in de verschillende **bosontwikkelingsfasen**. Zo komen er zeer weinig bossen in de natuurlijke pioniersfase voor. Ook zijn zeer weinig bossen in de "steady-state" - fase; d.w.z. met de samenstelling en de structuur van een primair bos, waar alle successie-stadia in mozaïek terug te vinden zijn. Andere fasen komen meer voor.

In die zin zijn de aanwezige planten en dieren beperkt tot de voorkomende ontwikkelingsstadia. Bovendien blijft dood hout zelden liggen alhoewel dit voor een deel van de bosflora en -fauna, (20 %) belangrijk is.

1.2 Veel van de in de Vlaamse bossen levende planten- en alleseters zijn verdwenen.

De meest opvallende afwezigen zijn de wilde kat, lynx en wolf. Ook de bever, edelhert en het everzwijn zijn verdwenen.

Kleinere dieren en minder opvallende planten zijn door de combinatie van het type bosbeheer en fragmentering van het bosareaal verdwenen.

1.3 De onderlinge verbinding tussen de bossen is verbroken.

De aanleg van wegen vormt de voornaamste oorzaak van versnippering van de weinige voorheen samenhangende gebieden, waardoor trekbewegingen van dieren belemmerd worden.

Regelmatig gebruikte boswegen vormen voor ongeveugelde invertebraten en voor (bos-) plantesoorten waarvan de verspreiding afhangt van ongeveugelde invertebraten, migratiebarrières binnen de overblijvende bosentiteiten.

Bovendien is er gebrek aan ruimtelijke samenhang, met andere halfnatuurlijke of natuurlijke landschapselementen.

2. **Er is te weinig bos in Vlaanderen, opdat het zijn interne klimaatsregelende functie zou kunnen waarmaken. Bovendien zijn de bossen in te kleine stukjes opgesplitst.**

De versnipperde bosoppervlakte laat aan de bossen zelf niet toe om hun eigen micro-klimaat te scheppen, laat staan om klimaatsregelend te kunnen optreden.

3. **De ecologische rijkdom en het voorkomen van zeldzaamheden in de bossen zijn onvoldoende gekend.**

Door het gebrek aan inventarisatie van de Vlaamse bossen is de ecologische rijkdom of juist het ontbreken ervan onbekend. De biologische waarderingskaart geeft onvoldoende gegevens om de verschillen en mogelijk zeldzame gemeenschappen te identificeren.

4. **Het hakhout en middelhout zijn bedrijfsvormen die op dit ogenblik nog zelden toegepast worden. Ook griendenteelt wordt nog amper toegepast en dreigt uit te sterven.**

In het kader van het streven naar diversiteit in structuur is het belangrijk deze bedrijfsvormen te bewaren en de kennis terzake te behouden. Hakhout is belangrijk voor voorjaarsbloeiende bosplantesoorten en struweelbroedende vogelsoorten, middelhoutbossen met een goede verticale bestandssluiting verstevigen de schermfunctie. Bovendien moet de teeltkennis bewaard blijven voor de toekomst voor het geval dat deze bedrijfsvormen terug noodzakelijk worden.

5. **De ecologische principes worden te weinig in praktijk omgezet.**

De principes en richtlijnen voor natuurgetrouwe bosbouw worden nog te weinig en in té weinig bossen toegepast.

6. **Decennia opbouwwerk wordt vaak door onoordeelkundige exploitatie op een paar dagen teniet gedaan.**

Ongeoorloofde bosexploitatie vernietigt nog al te vaak bestanden waar de natuurlijke verjonging, de bestandsomvorming heeft ingeleid. De inzet van te zware machines, personeel dat of te weinig geschoold is of niet gemotiveerd is, kan tot schade aan voorbehouden bomen, bodemdegradatie en/of het bijna verdwijnen van de onderetage leiden.

De voorschriften omtrent de te gebruiken exploitatiemethoden en materialen zijn in de praktijk te weinig afdwingbaar. Bij misbruiken staan de sancties niet in verhouding tot de aangerichte schade.

7. **Pestsoorten staan de ontwikkeling van meer diverse bosecosystemen in de weg.**

In de Kempen onderdrukt de Amerikaanse vogelkers de natuurlijke verjonging van bestanden

en bemoeilijkt aldus het inbrengen van loofhout. De bestrijding ervan dient op oordeelkundige schaal en op een geïntegreerde manier te gebeuren.

Hetzelfde kan gezegd worden over de andere tot pestorganismen evoluerende plantesoorten.

1.4.2.2 Sociale functie

VEEL BEZOEKERS EN EEN KLEIN AANTAL BOSSEN LEIDEN TOT OVERDRUK

1. **In Vlaanderen ondergaan de bossen veel negatieve gevolgen van recreatie omdat er onvoldoende opengestelde bossen voorhanden zijn.**

Per inwoner wordt er op gemiddeld 13 bosbezoeken per jaar gerekend³. Dit betekent 74 miljoen bezoekers op bijna 21.000 ha opengestelde bossen, m.a.w. moet elke ha opengesteld bos gemiddeld per jaar gemiddeld 3.526 bezoekers verwerken. Dit komt overeen met bijna 10 bezoeken per dag, daar waar de draagbaarheidsnorm op 5 bezoekers per ha per dag ligt. Er zijn in Vlaanderen dus slechts voldoende opengestelde bossen om 100.000 bezoekers op te vangen zonder dat de bossen er nadeel van ondervinden. De vraag zou echter op een gewone zondagmiddag (lente of herfst met gematigd weer) tot 420.000 bezoekers stijgen, zodat hierdoor de schade in een aantal bossen kan verklaard worden.

2. **De verdeling van de opengestelde bossen is zeer onevenwichtig gespreid en ze bevinden zich meestal ver van de bevolkingscentra.**

De provincie Limburg heeft voldoende tot zelfs een klein overschot aan opengestelde bossen t.o.v. de minimale norm. De provincies Antwerpen en Brabant halen nipt de norm, doch de provincies West- en Oost-Vlaanderen hebben een groot tekort t.o.v. deze norm.

Bovendien is er binnen de provincies een onevenwicht. Zo vallen vooral dichtbevolkte centra als Kortrijk, de toeristische kustzone, het Gentse stadsgewest en een groot deel van Oost-Vlaanderen, de linkeroever te Antwerpen, evenals het gebied tussen Mechelen en Lier enerzijds en dat tussen Diest en Hasselt anderzijds, volledig zonder bosvoorziening (zie kaart 3.1).

3. **De meeste bossen zijn te klein en moeilijk te bereiken tot ontoegankelijk.**

De minimale norm voor de grootte van een bos voor dagrecreatie is 100 ha. Kleinere bossen vertonen vlug schade of bieden té weinig aan aan de recreant.

Slechts 45,6% van de Vlaamse bossen vervult deze voorwaarde. Bovendien is 70% van het Vlaamse bosareaal privé-bezit en slechts uitzonderlijk toegankelijk. Daardoor zijn slechts 15.526,5 ha bossen met een oppervlakte groter dan 100 ha opengesteld. Dit is 14,7 % van het bosareaal.

³ Voor meer details zie boekdeel 2. De sociale en educatieve functie.

Tot slot dient gesteld dat het openbaar vervoer niet op bosbezoek is afgestemd, wat de bereikbaarheid voor sommige groepen belemmert.

4. Niettegenstaande dat de aangroei van weekendverblijven gestopt is, blijven de bestaande, de bossen bedreigen.

De meeste weekendverblijven komen voor in ecologisch- en cultuurhistorisch waardevolle gebieden. Alleen al door hun aanwezigheid verstoren ze zo grondig de bossen dat deze recreatievorm tegenstrijdig is met de algemene doelstelling van het bosbeleid, nl. om de kwaliteit van de bossen veilig te stellen.

De aanleg van weekendverblijven in bossen betekent bovendien een onverantwoorde aantasting van de schaarse overblijvende open ruimte en wordt de flora en fauna, eigen aan de bosgemeenschappen, door gebouwen en aangelegde tuintjes verdrongen.

5. Aangezien verwacht wordt dat vervoer duurder wordt, zal de afstandsgevoeligheid van bosrecreatie ook stijgen.

Deze probleemstelling baseert zich enerzijds op de hoge correlatie tussen bosbezoek en autogebruik en anderzijds op de bij alle case studies terugkerende observatie van afstandsgevoeligheid.

Als vervoer duurder wordt, dan zullen de rond de bevolkingscentra gelegen bossen nog drukker bezocht worden. De gemiddelde afstand die de bezoeker maximaal wenst af te leggen tot aan een bos zou daardoor nog kunnen verlagen. Op dit moment verplaatst de helft van de bezoekers zich niet verder dan 12 km om een bos te bezoeken.

6. De behoefte aan bosrecreatie zal stijgen met de vergrijzing. Deze stijging wordt echter gecompenseerd door de negatieve demografische groei.

Jong gepensioneerden zijn één van de belangrijkste recreantengroepen. De vergrijzingstendens zal bijgevolg hierop ook invloed hebben en de vraag doen stijgen. Bovendien stijgt met de leeftijd en de frequentie en de tijdsduur van een bosbezoek.

Demografische prognoses wijzen in de richting van negatieve groei waardoor de netto-saldo licht negatief wordt.

7. De vraag van de jongerenorganisaties naar bosspeelruimte zal, gezien de voortdurende inkrimping van de open ruimte, verder stijgen.

Er is een groeiende spanning tussen de stijgende vraag naar bossen en de noodzaak voor het beschermen van de bossen. Vanuit de bekommernis voor het overleven van de bossen zijn strenge gedragsregels voor de bosgebruiker opgesteld. Deze gedragsregels zijn echter zo streng dat spelen niet meer mogelijk is, maar de verdergaande verstedelijking en de groeiende vervreemding van de natuur verminderen steeds meer de oppervlakte waar kinderen en jongeren zich nog kunnen 'uitleven'.

8. Arbeidsduurverkorting zal vooral de vraag naar uitlooptrecreatie doen stijgen.

Met de uitlooptrecreatie wordt vooral een kort bezoek in de onmiddellijke omgeving van de woonplaats bedoeld. Deze trend heeft zowel invloed op de bossen als op groen.

9. Er bestaat geen beleid voor bosrecreatie. Een strategie hieromtrent is dringend nodig.

De bossen zijn opengesteld omdat het staatsbossen of openbare bossen zijn of omdat een welwillende privé-eigenaar ze openstelt voor het publiek. Er bestaat geen enkele planning terzake of afstemming op mogelijkheden en behoeften. De opengestelde privé-bossen werden noch omwille van hun lokatie, noch omwille van hun draagkracht of geschiktheid uitgekozen.

10. De bossen bezitten uit zichzelf een opvoedkundige functie, maar om iets over bossen te leren is meer nodig.

Zelden of nooit zijn er klachten over een tekort aan infrastructuur in de bossen. De meeste klachten gaan over afval.

Om de educatieve doelstellingen te bewerkstelligen is er echter nood aan middelen en materiaal. Hiervoor zal gedeeltelijk infrastructuur in het bos nodig zijn, maar voor het grootste deel zal het gaan om infrastructuur buiten het bos.

Bij boseducatie worden de lesdoelstellingen veel te weinig bereikt. Al te dikwijls wordt het bos als entourage gebruikt in plaats van het als lesbron te gebruiken. Zodoende wordt de educatieve functie ondergewaardeerd.

Niettegenstaande het bestaan van bosklassen kan niet van een bestaand beleid hierrond gesproken worden.

1.4.2.3 Economische functie

ECONOMISCH STAAN DE BOSSEN EN DE BOSBOUWSECTOR IN EEN ZWAKKE POSITIE

1. **De bossen hebben een strategische functie in de economie maar ze beantwoorden niet aan economische wetmatigheden.**

Bossen zijn immers en grondstof en produktiesysteem. Dit produktiesysteem kan maar blijven bestaan mits het in acht nemen van zijn heel specifieke groei- of produktievoorwaarden. Eén van de belangrijkste spanningen die voorkomt in de bosbouw, is de tegenstelling tussen het lage ritme op lange termijn van de bossen en het hoge ritme eigen aan economische wetmatigheden.

1.1 Het bos kan nooit de schommelingen in de behoefte volgen.

De vruchten die vandaag geplukt worden, zijn bij manier van spreken honderd jaar geleden gezaaid. De primaire beheersdoelstelling is dan ook bosbehoud en behoud van stabiliteit.

1.2 Het bosbedrijf kan niet concurreren tegen korte termijn investeringen.

Ondanks de grote vraag vanuit de verschillende bosfuncties naar bossen, verkeren veel bosbedrijven in problemen. Dit hangt enerzijds samen met de ongunstige verhouding tussen kosten en financieel klimaat van korte termijn investeringen en anderzijds met de lage prijzen van de grondstof hout op de wereldmarkt.

1.3 Niettegenstaande de beperkte houtvoorraden blijft het moeilijk de dunningsprodukten te verhandelen.

Alleen in periodes waarbij de markten van andere energiebronnen in crisis verkeren en de brandhoutprijzen stijgen, geraakt men de kleinere dunningsprodukten tegen een redelijke prijs kwijt. Hierdoor wordt dikwijls te laat gedund.

2. **De lage zelfvoorzieningsgraad van hout in Vlaanderen stelt het gewest in een strategisch zwakke positie, daar er een grote afhankelijkheid is van de houtimport.**

Vlaanderen dekt 90 % van zijn houtverbruik door invoer en is bijgevolg afhankelijk van de evoluties buiten zijn grenzen. Vlaanderen is afhankelijk van prijsbepalingen en kwaliteitslabels bepaald in het buitenland waardoor ook de concurrentiepositie zwak is.

De totale houtvoorraad aanwezig in de Vlaamse bossen is voldoende voor minder dan 2 jaar verbruik. Hierdoor alleen al bevindt Vlaanderen zich in een zeer kwetsbare houtmarktsituatie. Bovendien is Vlaanderen evenmin zelfvoorzienend voor andere grondstoffen of energiebronnen (uranium, aardolie,..). Daardoor is het strategisch nog belangrijker meer greep te krijgen op de grondstof hout.

3. De houtinvoer weegt door op de Belgische betalingsbalans.

Hout is het produkt dat het tweede grootste negatief saldo heeft op de betalingsbalans. Alleen olieprodukten hebben een nog groter negatief saldo.

4. Op wereldvlak wordt hout steeds schaarser, waardoor de mogelijkheden voor import, van rondhout en halffabrikaten voor de houtindustrie naar Vlaanderen, en meer algemeen de EG, krimpen.

Het sterk toenemend wereldhoutverbruik en de beperkte mogelijkheden ter vergroting van het houtaanbod op middellange termijn (20 tot 30 jaar), zijn belangrijke trends die zich op dit moment op de wereldmarkt aftekenen. Dit leidt tot toenemende schaarste van de grondstof hout en tot een relatieve prijsstijging van eindprodukten vervaardigd uit hout.

Als gevolg van de uitbreiding van de produktiecapaciteit van de houtverwerkende industrie in, van oorsprong, houtexporterende landen, neemt het aanbod van rondhout en halffabrikaten (waaronder pulp) af. Door deze toenemende schaarste is de houtindustrie steeds meer aangewezen op rondhout, dat in de EG zelf wordt geproduceerd.

5. De concurrentiepositie van de West-Europese houtindustrie verslechtert.

De houtprijzen in de VS en Canada, maar ook die in de Oost-Europese landen, liggen nu nog aanzienlijk lager dan in West-Europa.

Op middellange termijn bestaat er echter kans dat de toenemende houtschaarste dit onevenwicht wegwerkt.

6. De toekomstperspectieven in de bosbouwsector zijn onzeker.

6.1 Het toekomstig bos- en prijzenbeleid in de Oost-Europese landen is nog niet in te schatten.

Uit getuigenissen kan worden opgemaakt, dat in een aantal landen een overkapping en uitverkoop op gang komt. Hierdoor zal heel tijdelijk de Europese markt overspoeld worden. Op middellange termijn zal dit een verhoging van de schaarste op Europees- en wereldniveau als gevolg hebben.

6.2 Verschuivingen in de vraag en nieuwe toepassingsmogelijkheden van houtsoorten zijn niet te voorzien.

Doorheen de geschiedenis werd hout op verschillende manieren en voor verschillende doeleinden gebruikt. Waar 100 jaar geleden massaal dennen werden aangeplant voor gebruik in de mijnen, wordt nu het grootste deel van het hout verbruikt door de papier- en verpakkingindustrie.

7. Een blijvend stijgend houtverbruik stelt problemen op middellange termijn.

In Vlaanderen wordt amper 10 % van de bomen, nodig voor het houtverbruik in Vlaanderen, geproduceerd. In de EG is dit ongeveer 45 %. Op wereldvlak zal het verbruik vooral in de derde wereldlanden stijgen. De kans is groot dat de onevenwichten op wereldvlak tussen jaarlijkse aanwas en jaarlijks verbruik nog sterk zullen toenemen.

8. Er is gebrek aan informatie over staande voorraden, aanwas, produktiviteit en produktie. Dit geldt vooral voor de privé-bossen. Dit belet de evaluatie van het gemiddeld Vlaamse kapkwantum dat 5 m³ per ha bedraagt. Is dit een overkapping, onderkapping of evenwichtige kapping?

Van de meeste openbare bossen zijn voldoende gegevens beschikbaar om te zien of de kappingen ongeveer overeenkomen met de aanwas. Voor de privé-bossen is daar tot nu toe geen enkele controle op mogelijk. Vermoedelijk wordt dit probleem door het geleidelijk toepassen van het uitvoeringsbesluit van het Bosdecreet, van 4 december 1991 betreffende ' het vaststellen van de beheersplannen voor de bossen', ten dele opgelost.

1.4.2.4 Schermfunctie

DOOR DE STIJGENDE ALGEMENE DRUK OP HET MILIEU EN DE BOSSEN STIJGT OOK DE VRAAG NAAR DE SCHERMFUNCTIE VAN DE BOSSEN.

Doordat de ecologische functie van de bossen, en dus hun belang in het leefbaar houden van Vlaanderen, veronachtzaamd wordt, groeit het belang van de schermfunctie.

1. De CO₂-balans is ook in Vlaanderen uit evenwicht. De kleine bosoppervlakte kan de grote CO₂-uitstoot door industrie, gezinnen en transport onvoldoende opvangen.

In recente scenario's i.v.m. het tegengaan van het broeikaseffect worden bosherstel en bosuitbreiding, naast vermindering van de CO₂-emissies, als te nemen maatregelen naar voor geschoven. Bosuitbreiding in Vlaanderen heeft op wereldvlak nauwelijks effect, maar aangezien Vlaanderen, met 10,4 ton CO₂-emissies per inwoner per jaar tot de grootste vervuilers op wereldvlak behoort, is het belangrijk om onze CO₂-balans meer in evenwicht te brengen.

2. Het gebrek aan open ruimte en het tekort aan bossen draagt bij tot problemen inzake waterbevoorrading en bodembescherming.

De waterwinning is zowel voor de bevolking als voor de industrie en de landbouw van belang. Bossen hebben de capaciteit meer water vast te houden dan andere ecosystemen.

De winning van grondwater kan echter, afhankelijk van de geo-hydrologische gesteldheid, de hoeveelheid opgepompt water en de mate van oordeelkundigheid, leiden tot verlaging van de

grondwaterstand. Deze verlaging leidt, vooral in droge jaren, tot een kleinere groei en kan bij oudere bomen zelfs tot afsterven leiden.

Bossen spelen een grote rol in het vasthouden van de bodem, het verminderen van de snelheid en breken van de kracht van neervallend regenwater en het verhogen van de infiltratiecapaciteit van de bodem. Deze drie processen beschermen de bodem, vooral op hellingen, tegen degradatie en drijven tegelijkertijd de reserve aan zoet water op.

3. Toenemende vervuiling en weinig bossen leiden tot verzadiging van de buffercapaciteit van de bossen, waardoor de waterkwaliteit aangetast wordt.

De bossen hebben lang het insijpelend vervuilde regenwater gefilterd. Voor een aantal elementen is deze filter echter verzadigd (b.v. voor stikstof). Bossterfte en het verlies aan bos- en waterkwaliteit zijn hiervan de gevolgen.

Indien de vervuilende emissies doorgaan, kunnen op relatief korte termijn nitraten en zelfs zware metalen uitspoelen in het grondwater.

4. Fragiele ecosystemen dreigen door ontbossing verloren te gaan.

Ontbossing leidt tot erosie in kwetsbare gebieden.

De zandruggen in Vlaanderen en de Kempen zijn fragiele ecosystemen, waar ontbossing tot zandverstuiving leidt.

5. Vlaanderen is een gewest met zeer veel geluidsproblemen.

De geluidsdemping van een strook van 400 m bos komt overeen met die van 2 km open ruimte. In die zin kunnen bossen een rol spelen in de inperking van het geluidsprobleem.

Er dient wel rekening gehouden worden met de negatieve effecten van geluid op de bosfauna.

6. Vlaanderen is rijk aan 'afschuwelijke' industrielandenschappen.

Waar het landschap visueel vervuild wordt, kunnen bossen veel verbergen, zonder dat dit negatieve gevolgen voor de bossen heeft.

Gezien de voortschrijdende afbraak van het leefmilieu en de opstapeling van verontreinigende en negatieve factoren is de vraag hoelang bossen hun schermfunctie kunnen waarmaken, zonder er zelf aan ten onder te gaan.

1.4.2.5 Wetenschappelijke functie en bosreservaten

HET GROOTSTE PROBLEEM IS TIJDGEBREK.

Het wetenschappelijk onderzoek wordt al te dikwijls opgesplitst in kortlopende projecten, terwijl de eigenheid van bossen zich juist op zeer lange termijn bevindt. Zowel fundamenteel als toegepast onderzoek kunnen slechts resultaten opleveren als, gedurende decennia en over verschillende generaties, een bossysteem of boomsoort kan gevolgd worden.

De bosreservaten zoals beschreven in het Bosdecreet hebben geen duidelijk omschreven doelstellingen.

In tegenstelling tot de rest van Europa werden voor de Vlaamse bosreservaten geen criteria opgesteld, waaraan ze moeten voldoen. Bovendien ontbreekt het aan een duidelijke omschrijving van hun doelstellingen en is de band tussen het wetenschappelijk onderzoek en de bosreservaten onduidelijk.

1.4.3 BELEIDSMIDDELEN

1.4.3.1 Juridisch instrumentarium

ER IS EEN GEBREKKIGE INVULLING VAN DE KADERWETTEN.

Het Bosdecreet heeft de bosbouw van een kaderwet voorzien die op de meeste problemen een antwoord geeft. Toch blijkt het Bosdecreet, gelet op andere wetteksten, nog onvoldoende als juridisch instrumentarium om de ontbossing te stoppen, de versnippering tegen te gaan en vooral de bebossing en bosuitbreiding te stimuleren.

1. Het Bosdecreet is te weinig afdwingbaar.

Strafrechtelijk gezien is het decreet zwak, vooral door de bevoegdheidsverdelingen tussen de gewestelijke en federale overheid. Daardoor is de afdwingbaarheid van heel wat van de bepalingen ondermijnd.

2. Bovendien is er een gebrek aan ruimtelijk-juridische mogelijkheden voor bosbehoud en bosuitbreiding.

De praktijk wijst uit dat de ontbossing verder gaat en het Bosdecreet, niettegenstaande haar doel om de bossen te behouden, ver verwijderd is van een **moratorium** op ontbossing. Daartegenover wordt de bosuitbreiding bemoeilijkt door administratieve complicaties.

3. Niettegenstaande het Bosdecreet een poging doet om de versnippering tegen te gaan, ontbreekt een wettelijk kader.

Zowel de regeling bij verkoop of erfenis (artikel 91) als de mogelijkheid van gegroepeerd beheer, hebben de bedoeling om het probleem van versnippering in te perken. De ervaring in Nederland en Frankrijk heeft aangetoond dat jarenlange begeleiding en opbouw nodig is, om te komen tot gegroepeerd beheer. Er zal dus meer nodig zijn dan artikel 43 en het uitvoeringsbesluit over de beheersplannen.

Om opsplitsing van bosgebieden bij erving tegen te gaan is een stringentere wetgeving nodig.

4. De vele veranderingen in de wetten die van invloed kunnen zijn op de bossen hollen de wetgeving uit en creëren een situatie van rechtsonzekerheid en een gevoel van overreglementering.

Dit leidt tot een daling van de bebossing (wat betreft de hoeveelheid vergunningen), het willen van de hand doen van bossen, of het naast zich neerleggen van wetten en decreten (illegale ontbossingen komen nog steeds veel voor).

5. **De versnippering over duizenden eigenaars heeft tot heterogeen en dikwijls onoordeelkundig of gebrekkig beheer geleid.**

Veel eigenaars, zowel privé als openbare, bezitten slechts kleine oppervlakten bos. Zij hebben dikwijls noch de kennis, noch de middelen om bossen te beheren. Dikwijls hebben ze zelfs het besef niet dat een bos moet worden beheerd. Bovendien wordt regelmatig teruggegrepen naar gemakkelijke oplossingen. Dit heeft geleid tot homogenisering in de bossamenstelling, te laat ingrijpen met dunningen, het laten gedijen van pestorganismen en een gebrek aan bosbrandpreventie. Bovendien verhoogt de versnippering de kostprijs van het beheer, wat een negatieve invloed heeft op de interesse van de eigenaar, om beheer toe te passen. De verplichting tot het opmaken van een beheersplan, voor een boscomplex van meer dan 5 ha, of tot een kapvergunning, voor kleinere bossen zonder beheersplan, zal hieraan hopelijk iets verhelpen.

1.4.3.2 Financieel instrumentarium

HET FINANCIËEL INSTRUMENTARIUM VOLDOET NIET.

1. **Er is onvoldoende financiële armslag voor de realisering van bosuitbreiding.**

Naast financiering voor aankoop van bossen, is er financiering nodig voor de aankoop van niet beboste gebieden, grondverwerving dus, met de bedoeling om tot bebossing over te gaan.

2. **Het decreet op het investeringsfonds heeft ertoe geleid dat de gemeenten voor hun bosbeleid op het investeringsfonds moeten terugvallen. Daardoor bestaat geen enkele stimulans om te investeren in bossen.**

Alle subsidies aan gemeenten lopen langs het investeringsfonds, onafhankelijk van het soort investering. Weinig gemeenten gebruiken deze subsidies voor bosaanleg,-aankoop of -uitbreiding.

3. **Het financieel instrumentarium is te weinig gericht op de ecologische functie van het bos.**

Het huidige subsidiebeleid inzake bosbeheer is vooral gericht op herbebossing. Een ecologisch gericht beheer wordt weinig ondersteund.

4. **De subsidies aan privé-bossen zijn te weinig gericht op areaalsuitbreiding.**

Het huidige beperkte volume aan subsidies wordt verdeeld over de bouseigenaars en wordt grotendeels gebruikt om **verjonging** van het bos te bekomen.

Te weinig subsidies worden gespendeerd aan bosuitbreiding en aan het aaneensluiten van versnipperde bossen.

Het huidige uitvoeringsbesluit omtrent de subsidiëring zal weinig bijdragen tot het **openstellen** van meer bossen. Om de privé-boseigenaars tot massale openstelling te brengen zijn andere maatregelen nodig.

5. **Het wetenschappelijk onderzoek inzake bosbouw wordt onvoldoende ondersteund.**

Het fundamenteel bosbouwkundig wetenschappelijk onderzoek is een taak voor de universiteiten, maar door de versnippering en het tekort aan middelen wordt dit onderzoek bemoeilijkt.

Het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, dat zich meer toelegt op toegepast wetenschappelijk onderzoek heeft een onvoldoende ingevuld kader. Daarnaast heeft het Instituut de mogelijkheid om externen aan te trekken.

De weinige externe kredieten die worden vrijgemaakt, zijn meestal voor de houtproductie en -verwerking bestemd.

1.4.3.3 **Organisatorisch instrumentarium**

HET ORGANISATORISCH INSTRUMENTARIUM IS ZWAK.

1.4.3.3.1 **Regionaal niveau**

Ingevolge de grote verscheidenheid aan functies oefenen de bossen invloed uit op en worden ze beïnvloed door andere regionale maar ook door nationale en internationale materies, zoals landbouwbeleid, industrieel beleid, grondstoffenbeleid, sociaal beleid en milieubeleid. De vele eisen en de beperktheid aan middelen, vooral aan ruimte, liggen aan de grondslag van een getouwtrek om de bossen.

1. **Er bestaat een gebrek aan systematische gegevensverzameling, zowel over de bosbouwkundige toestand van de bossen als over de gebruikswaarde ervan. Alleen over de domeinbossen bestaat gesystematiseerde informatie.**

De toenemende druk op de ecosystemen in Vlaanderen heeft geleid tot **versnippering** in verschillende open ruimte organisaties en besturen : Bosbeheer, Landbouw, Groen, Natuurbescherming, Natuurontwikkeling. In veel gevallen is de territoriale bevoegdheid onduidelijk en verzwakt de concurrentiestrijd de gezamenlijke positie tegenover sectoren vreemd aan de open ruimte.

2. **Bosbeheer is onderbezet en te klein.**

Het Bosbeheer, met name Waters en Bossen heeft een klein, gedecentraliseerd kader. Het toegenomen maatschappelijk belang van de sector en het van kracht zijn van het Bosdecreet vergroot de reeds bestaande discrepantie tussen het aantal opdrachten en het daartoe beschikbare kader.

3. **Bosbeheer is qua structuur monodisciplinair. Zowel de structuur als de samenstelling ervan is niet meer aangepast aan zijn huidige taken.**

Een belangrijke opdracht van Bosbeheer is het beheren van bossen en vandaar de gerichtheid van Bosbeheer op bosbouwkundigen. De maatschappelijke uitdagingen zijn echter dermate veranderd, dat om de doelstellingen van bosbehoud en uitbreiding van de bossen te realiseren, de communicatie met de bevolking moet onderhouden worden en de juridische bescherming van de bossen moet aangescherpt worden. Bovendien is er een gebrek aan personeel met een bosbouwscholing op het tussenniveau: d.w.z. tussen boswachter en ingenieur.

4. **Het bos wordt ondergewaardeerd, de bosbouwsector te weinig in het beleid betrokken en er ontbreekt kennis ter zake.**

In tegenstelling tot de groeiende erkenning van het belang van bossen, komt de inbreng van de bosbouw in het geheel van de ruimtelijk ordeningsplannen zeer summier aan bod. De kleine bosoppervlakte, de bosgeschiedenis en de boswetgeving hebben geleid tot een gebrek aan gevoel van verbondenheid tussen de bevolking en de bossen.

5. **De privé-boseigenaars zijn maar in beperkte mate georganiseerd, zodat de bosgroepering niet van de grond komt.**

Zeer weinig privé-boseigenaars zijn georganiseerd in bestaande bosverenigingen. Hierdoor is het niet gemakkelijk om deze groep bij het beleid te betrekken. Alleen al om een goede communicatie op te bouwen tussen Bosbeheer en de privé-boseigenaars stellen zich de nodige problemen. Het uitbouwen van bosgroeperingen, zoals door het Bosdecreet omschreven, vraagt dan ook heel veel inzet.

6. **Er is een gebrek aan intersectorale planning.**

Vanuit verschillende maatschappelijke sectoren worden plannen gemaakt, zoals gebruikelijk op het ritme en in functie van de belangen van de sector. Dikwijls gaat het om tijdelijke of korte termijn ingrepen, waar de ingrepen van de bosbouwsector door hun lange termijn karakter moeilijk inpassen.

Tot voor kort vertoonde de planologie weinig belangstelling voor de bosbouw. Mede ten gevolge hiervan werd de bosbouw bij de planning van de open ruimte, bij hetzij landbouw, hetzij natuurbehoud en groenvoorziening ondergebracht, zodat de belangen van de bosbouw niet verdedigd zijn geworden.

Daardoor komen multifunctioneel bos en bosbouw te weinig aan bod in de bestemmings- en andere plannen.

7. Er is te weinig communicatie tussen de verschillende aanverwante sectoren

Er is te weinig verticaal overleg tussen de produktiesector en de verschillende verwerkingsniveaus. De kwekerijsector, de houtkolom en de houtproducerende groepen communiceren te weinig over de situatie, de problemen en hoe men beter op elkaar kan afstemmen.

Daardoor richt de economie zijn plannen niet op de binnenlandse houtmarkt, waardoor 'relatieve' overschotten ontstaan. Bovendien biedt het Bosdecreet geen kader voor wat **educatie en begeleiding** betreft, noch voor wat boscijdegenars en -gebruikers betreft en heeft hiertoe niet de nodige structuren voorzien.

2.4.3.3.2 Op provinciaal en lokaal niveau

1. **Bosbeheer is te zwak bemand om zijn taken naar behoren te vervullen, onder meer om de nodige voorlichting aan de bevolking te verschaffen.**

De taken van de buitendiensten zijn de laatste decennia toegenomen. Waar men vroeger bijna uitsluitend bossen diende te beheren, in oppervlakte zelfs minder dan momenteel het geval is, zijn daar nu allerlei adviesverlenende, administratieve en sociale verplichtingen bijgekomen.

2. **Er is een gebrek aan intersectorieel gestructureerd overleg.**

Er is gebrek aan integratie van de bosbouwsector in de planning en het beleid op dit niveau. Er is geen enkel instrument om naargelang de behoeften functies toe te wijzen aan bossen, of daartoe bossen aan te leggen.

2.DOELSTELLINGENFORMULERING

2. DOELSTELLINGENFORMULERING

De toenemende internationalisering van het ecologische beleid leidt ertoe dat het Vlaamse beleid inzake bosbouw moet worden gekaderd in een ruimere context.

2.1 DE MONDIALE FOCUS

2.1.1 DOELSTELLINGEN OP WERELDNIVEAU: STREVEN NAAR DUURZAME ONTWIKKELING

Met haar beleid inzake de Bosbouw schakelt het Vlaamse Gewest zich in het streven naar Duurzame Ontwikkeling, dat door de **The World Commission on Environment and Development** van de Verenigde Naties werd vooropgesteld via het zgn. 'Brundlandt-rapport'(1987).

De Duurzame Ontwikkeling beoogt de ontwikkeling op wereldschaal op zodanige manier te leiden, dat de basisbehoeften voor iedereen zijn bevredigd, evenals de aspiraties voor een kwaliteitsvoller leven.

"De Duurzame Ontwikkeling is een transformatieproces, waarbij de exploitatie van de bronnen, de oriëntatie van de investeringen en van de technologische ontwikkeling en de institutionele veranderingen op een harmonieuze wijze wordt beoogd: Hierbij wordt de versterking van het actueel en het toekomstig potentieel beoogt, teneinde beter tegemoet te komen aan de actuele en de toekomstige behoeften van de mensheid."

(vertaling uit het 'Brundlandt-rapport').

Concreet streeft de duurzame ontwikkeling naar:

1. de bevrediging van de basisbehoeften van de mens
2. het respecteren van de ecologische randvoorwaarden
3. het vermijden van hypothecken op de toekomst
4. het rechtvaardig herverdelen van de beschikbare rijkdommen

2.1.2 DUURZAME ONTWIKKELING EN BOSPOLITIEK

Het streven naar het respecteren van de ecologische randvoorwaarden kan op wereldschaal worden verrijnd.

Op basis van de manier hoe het ecosysteem omgaat met energie kunnen globaal en vereenvoudigd voor de aarde een viertal macro-ecosystemen onderscheiden worden:

1. het ecosysteem water
2. het ecosysteem landbouw
3. het ecosysteem bos
4. het ecosysteem stad en menselijke nederzetting

Deze vier macro-ecosystemen zijn onderling gerelateerd, en dienen in een onderling evenwicht ten opzichte van mekaar te worden gesteld. Het ecosysteem water is goed voor 49% van de fotosynthese, de landbouw en bossystemen samen voor 51% van de fotosynthese. Stadssystemen leggen de zonneënergie niet vast, ze verbruiken er alleen maar.

Onder het macro-systeem bos beschouwen we ook de climax-ecosystemen waar gebrek aan neerslag bosontwikkeling beperkt of onmogelijk maakt (steppes, toendra en savanne).

Het globale streven naar een duurzame ontwikkeling heeft implicaties naar de bospolitiek toe, en wel op twee manieren:

1. in het kader van het vrijwaren van het globale ecologische evenwicht, moet op wereldschaal een bepaald niveau van bebossing gegarandeerd blijven. In deze context heeft elk land een bepaalde verantwoordelijkheid te dragen. Door Hasel (1971) en IUNCN, UNEP, WWF (1990) werd voor de lage gebieden een bebossingsindex van 30 % vooropgesteld. Het bosbeleid op het nationale en het gewestelijke niveau heeft bijgevolg repercussies voor het ecologisch evenwicht op wereldschaal. Het is duidelijk dat de spreiding van het bos over de wereld evenwichtig moet zijn. Hierbij hebben ook de West-Europese bossen een belangrijke rol te vervullen;
2. Het bos vormt een belangrijk middel tot het voldoen van een aantal belangrijke behoeften van de mens, zowel basisbehoeften als behoeften betreffende de kwaliteit van het leven. Het bosbeleid dient deze functies op de beste manier te organiseren en moet tegelijk er toe bijdragen dat deze functies (en eventuele nieuwe functies in de toekomst) gegarandeerd blijven.

Bossen vormen ondermeer een **hernieuwbare bron van grondstof en energie**. Met betrekking tot deze hernieuwbare bronnen beveelt het Brundlandt-rapport aan dat het ritme en de intensiteit van de bosexploitatie de grenzen, die het herstel of de natuurlijke groei zouden beletten, niet mogen overschreden worden. De hernieuwbare bronnen (zoals bosbouw, het visbestand,...) maken deel uit van een complex ecosysteem. Het is noodzakelijk de grenzen van de exploitatie ervan vast te leggen, rekening houdend met de effecten op het hele systeem. Het gebruik van bossen (in de brede zin van het woord) mag dus het ritme van de regeneratie niet overschrijden.

Met exploitatie wordt hier niet uitsluitend verwezen naar economische exploitatie, maar evenzeer naar de andere functies die het bos voor de samenleving vervult, zoals: recreatie, schermwerking, ecologische functie enz...

Momenteel **exploiteert men de reserves**. Het staat vast dat deze reserves aan de toekomstige vraag niet zullen kunnen voldoen. Bijgevolg beveelt het Brundlandt-rapport enerzijds aan technieken te ontwikkelen, gericht op het verhogen van de produktie. Anderzijds wordt gepleit voor het ontwikkelen van andere technieken bv. gebaseerd op zonneënergie om hout als brandstof te vervangen.

Het Brundlandt-rapport stelt dat de bossen op wereldschaal **overgeëxploiteerd** worden. Deze over-exploitatie treedt het sterkst op in de ontwikkelingslanden, waar de tropische bossen aan een vorm van rooibouw onderworpen zijn.

Daarenboven worden **grote bosoppervlakten geroid** voor landbouwdoeleinden, al of niet aangemoedigd door de plaatselijke overheid. De toenemende erosie die een gevolg is van deze ontbossing bedreigt de bodemkwaliteit.

De **landbouwontwikkeling** kan alleen maar gegarandeerd worden als de **noodzakelijke ecologische voorwaarden** voor de toekomst bewaard blijven. Hiertoe worden ondermeer de erosiebestrijding, het behoud van het klimatologisch evenwicht en de waterkwaliteit gerekend. Het bosbeleid en het landbouwbeleid dienen daarom in een overkoepelend verband te worden bekeken, met het oog op het ontwikkelen van een globale politiek, waarbij rationele en ecologische argumenten, zoals bijvoorbeeld de geschiktheid van de bodem voor bepaald gebruik, aan de grondslag liggen.

Het Brundlandt-rapport schat de jaarlijkse kost om de **tropische bossen** te vrijwaren op **170 miljoen dollar**, en dit gedurende tenminste **5 jaar**.

Parallel aan de aanbevelingen van het Brundlandt-rapport werden door een aantal andere internationale organisaties werelddoelstellingen op het gebied van de Bosbouw geformuleerd. Volgens het **World Watch Institute** zou er momenteel op wereldschaal **jaarlijks 5.5 miljoen ha voor brandhout, 1 miljoen ha voor houtproduktie en 10 miljoen ha voor ecologische doelstellingen** moeten bebost worden.

Het **Tropical Forestry Action Plan (TFAP)**, gedragen door de FAO, de Unep, het World Resource Institute en de Wereldbank, beveelt naast een aantal richtlijnen voor de tropische landen, het opstellen van een Internationale Bosconventie aan, waarin een aantal overeenkomsten betreffende de bospolitiek op wereldschaal geformuleerd worden.

DOELSTELLINGENFORMULERING

De problematiek van de bossen wordt erkend als één van de belangrijkste milieuproblemen op wereldschaal. Deze problemen stonden ter discussie op de **UNCED-92 conferentie in Rio de Janeiro**. Door de grote onenigheid kon men echter geen Conventie voor de bossen afsluiten. Discussietopics in dit verband zijn ondermeer herbebossing, bebossing en herstel van gedegreerde bossen en de nood aan gecoördineerd onderzoek voor het behoud en de duurzame ontwikkeling van de bossen.

2.2 DE EUROPESE FOCUS

2.2.1 HET EUROPESE BOSBELEID

In het kader van het onderhouden van het ecologisch evenwicht op wereldniveau, dient het bosbestand in West-Europa drastisch te worden verhoogd. Binnen de Europese Gemeenschap vormt Vlaanderen één van de minst beboste streken, omwille van de dichte bevolking en de vrij intensieve landbouwactiviteit.

In zijn globaliteit kan men aan de Europese bossen een drietal hoofdfuncties toekennen:

1. behoud of herstel van een ecologisch evenwicht (basisbehoeften);
2. houtproductie (basisbehoeften);
3. voorzien in een aantal functies die de kwaliteit van het leven verbeteren, zoals de recreatieve functie, de esthetische functie, de landschappelijke betekenis enz...

Bovendien wordt in EG-verband, met tendensen tot veranderingen in het bodemgebruik (vooral in de landbouwsector), een steeds groter belang gehecht aan de ontwikkeling van de bosbouwsector als **sociaal-economisch draagvlak** voor de lokale gemeenschappen op het platteland.

De **Europese Commissie** heeft belangrijke initiatieven genomen om de investeringen in de bosbouwsector verder te stimuleren en te ondersteunen.

De Europese richtlijnen 1609/89 tot en met 1615/89 van 29 mei 1989 hebben als doelstelling de bebossing van landbouwgronden te stimuleren, de houtmarkt te reguleren, de productieomstandigheden en de verwerking van houtprodukten te bevorderen, de Europese bossen tegen atmosferische pollutie en bosbrand te beschermen en de uitbouw van een Europees Informatie en Communicatiesysteem (Efics) te bewerkstelligen.

Op 30 juni 1992 werd een pakket maatregelen ter ondersteuning van de bebossing van landbouwgrond goedgekeurd (Council Regulation Nr2080/92). Enerzijds zal het beheer van de bestaande bossen ondersteund worden, anderzijds zal bebossing gestimuleerd worden en kan de landbouwer compensaties krijgen voor het loonverlies dat hij lijdt bij de overschakeling van landbouw naar bosbouw.

Deze initiatieven dienen te worden gekaderd in de evoluties in de landbouwsector. Sommige experts verwachten dat het totale **landbouwareaal in de EG zou kunnen worden verminderd tot ongeveer 30% à 46%** van het huidig areaal (WWR, 1992, Wageningen). Een vergelijkbare evolutie kan men verwachten wat betreft het aantal landbouwbedrijven.

Sommige **EG-lidstaten**, zoals Denemarken, Nederland en Duitsland hebben reeds belangrijke inspanningen gedaan teneinde een globale bospolitiek te ontwikkelen.

De Commissie voor Milieubeheer, Volksgezondheid en Consumentenbescherming van het Europees Parlement bereidt een **conventie betreffende de bescherming van de bossen (B3-0666/91)** voor. Parallel daarmee worden door het Europees Parlement belangrijke initiatieven genomen teneinde een **globaal beleidsplan voor de Europese bossen** op te stellen.

2.3 DE BELGISCHE FOCUS

Voor zover onze informatie strekt, zijn er op het Belgische niveau geen uitdrukkelijke doelstellingen met betrekking tot het bosbeleid geformuleerd.

2.4 DE VLAAMSE FOCUS

2.4.1 INLEIDING

Op het Vlaamse niveau worden in het verlengde van de voorafgaande beschouwingen, algemene en bijzondere doelstellingen geformuleerd.

De algemene doelstellingen omvatten de basisprincipes die aan de grondslag liggen van de Lange Termijnplanning. De bijzondere doelstellingen vormen daarvan een verdere uitwerking. Deze bijzondere doelstellingen worden verder vertaald naar strategische opties met betrekking tot het bosbeleid.

Ter situering wordt de doelstellingenformulering voorafgegaan door een beschrijvende tekst, die de context en achtergrond waartegen de doelstellingen moeten worden bekeken, toelicht.

De codering gebeurt als volgt:

algemene doelstellingen m.b.t. bosbouw:	BAD's
bijzondere doelstellingen m.b.t. bosbouw:	BBD's

2.4.2 DUURZAAMHEID EN DUURZAME ONTWIKKELING ALS LEIDRAAD VOOR EEN VLAAMS BOSBELEID: EEN DOELSTELLINGENFORMULERING

De doelstellingen van het Vlaamse bosbeleid zijn vervat in het tweede artikel van het Bosdecreet:

"Dit decreet heeft tot doel het behoud, de bescherming, de aanleg en het beheer van de bossen te regelen. Het is van toepassing zowel op de openbare bossen als op de privé-bossen."

Deze doelstellingen zijn congruent aan de geformuleerde doelstellingen en het streven naar duurzame ontwikkeling van het Brundlandt-rapport, en dit niet alleen op het niveau van Vlaanderen, maar tevens in zijn bredere context.

**STRUCTUUR DOELSTELLINGENFORMULERING LANGE TERMIJNPLANNING
BOSBOUW**

	Algemene Doelstellingen	Bijzondere Doelstellingen
Bosbestand	<ul style="list-style-type: none"> - BAD 1.1 - BAD 1.2 	<ul style="list-style-type: none"> - BBD 1.1 - BBD 1.2 - BBD 1.3 - BBD 1.4
Bosfuncties	<ul style="list-style-type: none"> - BAD 2.1 - BAD 2.2 - BAD 2.3 - BAD 2.4 	<ul style="list-style-type: none"> - BBD 2.1 - BBD 2.2 - BBD 2.3 - BBD 2.4 - BBD 2.5 - BBD 2.6 - BBD 2.7 - BBD 2.8 - BBD 2.9
Beleidsinstrumentarium		<ul style="list-style-type: none"> - BBD 3.1 - BBD 3.2 - BBD 3.3 - BBD 3.4 - BBD 3.5

2.4.2.1 Algemene Doelstellingen

2.4.2.1.1 Het bosbestand in Vlaanderen

de **kwantiteit** van het bosbestand:

In het licht van de functies die het bos vervult, en de eisen die aan het bos worden gesteld, dient in een voldoende groot bosareaal voorzien te worden, dat op een zodanige manier verdeeld en georganiseerd is, dat de beheersbaarheid gewaarborgd is en dat de verschillende functies kunnen worden vervuld. In de Lange Termijnplanning wordt vooropgesteld het bosareaal verder uit te breiden, rekening houdend met de functies die het bos vervult en met de ruimtelijke mogelijkheden zoals met o.a. de klimatologische-, bodemkundige- en planologische potenties.

BAD 1.1

Het Vlaamse bosbeleid is erop gericht het bestaande bosareaal te behouden, en in functie van de andere doelstellingen uit te breiden. Deze uitbreiding wordt nagestreefd op een planologisch verantwoorde manier en rekening houdend met de ruimtelijke spreiding van de verschillende functies en de specifieke omgevingspotenties.

de kwaliteit van het bosbestand:

De kwalitatieve invulling van het streven naar duurzaamheid is de garantie van de kwaliteit van het bosareaal zelf. Hierbij komen de regels van een goed bosbeheer maximaal aan bod.

BAD 1.2

**Het Vlaamse bosbeleid is gericht op het veilig stellen van de kwaliteit van het bosareaal in Vlaanderen.
Voor de gezonde bossen dient deze kwaliteit verder te worden gewaarborgd.
Voor de bossen waar de kwaliteit bedreigd is, zullen de gepaste maatregelen worden getroffen om deze kwaliteit te verbeteren.
Voor de nieuw aan te planten bossen, evenals voor de nieuwe aanplantingen, wordt gestreefd naar een beheer dat deze kwaliteit voor de toekomst zo goed mogelijk bewerkstelligt.**

2.4.2.1.2 De bosfuncties in Vlaanderen

Eén van de centrale uitgangspunten van het Bosdecreet is de multifunctionaliteit. Deze multifunctionaliteit is, naast de grensoverschrijdende betekenis in het licht van het handhaven van een mondiaal ecologisch evenwicht, gericht op de Vlaamse samenleving.

De keuze van de multifunctionaliteit is ten dele toe te schrijven aan de beperkte oppervlakte bos in een zeer dicht bevolkte streek, waardoor de eisen die aan het Vlaamse bosbestand worden gesteld, hoog zijn.

De multifunctionaliteit omvat vooral de ecologische functie, de sociale en educatieve functie, de economische functie, de schermfunctie en de wetenschappelijke functie.

Ook deze multifunctionaliteit kadert binnen de principes van de duurzame ontwikkeling. Het bos als onderdeel van een strategie naar duurzame ontwikkeling van de samenleving wordt toegespitst naar de verschillende hoofdfuncties, die het bos vervult. Hierbij worden een aantal basisprincipes geformuleerd.

BAD 2.1 HET MULTIFUNCTIONALITEITSPRINCIPE

Het Vlaamse bosbeleid stelt het principe van de multifunctionaliteit voor de bossen voorop. Als hoofdfuncties van het bos in Vlaanderen worden vermeld: de ecologische functie, de sociale en educatieve functie, de economische functie, de schermfunctie en de wetenschappelijke functie.

BAD 2.2 HET HARMONISATIEPRINCIPE

Het Vlaamse bosbeleid streeft naar een maximale harmonisatie en het vermijden of minimaliseren van mogelijke conflicten tussen de verschillende functies die het bos vervult.

BAD 2.3 HET POTENTIALITEITSPRINCIPE

Het Vlaamse bosbeleid streeft ernaar de functies die aan de boscomplexen worden toegekend, te ontwikkelen op basis van hun potenties. Deze potenties kunnen van ruimtelijke of van substantiële aard zijn.

BAD 2.4 HET DUURZAAMHEIDSPRINCIPE

Het Vlaamse bosbeleid stelt dat de functies die de bossen vervullen de globale duurzame ontwikkeling niet in de weg mogen staan. Dit houdt in dat de duurzaamheid van het bosbestand in zijn totaliteit op geen enkele manier mag bedreigd worden, en dat de kwaliteit en de functie-uitoefening van het bos op de langere termijn, gewaarborgd blijft.

2.4.2.2 Bijzondere Doelstellingen**2.4.2.2.1 Het bosbestand in Vlaanderen**

de **kwantiteit** van het bosbestand:

Uit het ondersteunend onderzoek kan men afleiden dat het huidig bosareaal in ruime mate onvoldoende is om de aan het bos gestelde functies te vervullen.

De bijzondere doelstellingen inzake het bosareaal kunnen uiteraard niet worden gerealiseerd op één moment. In het licht van de Lange Termijnoptie voor deze planning wordt de doelstelling inzake areaalsuitbreiding geformuleerd als een progressieve toename van het bosareaal over een periode van 100 jaar.

BBD 1.1

Het Vlaamse bosbeleid stelt een bebossingsindex voorop, die 30% van de totale oppervlakte van Vlaanderen bedraagt.

Deze doelstelling wordt op een gefaseerde wijze nagestreefd, waarbij een voltooiing van het objectief voor het jaar 2100 wordt voorzien.

Het Vlaamse Bosbeleid stelt de volgende tussenliggende bebossingsindexen voorop:

het jaar 2000:	10	%
het jaar 2010:	12	%
het jaar 2025:	15	%
het jaar 2050:	20	%
het jaar 2075:	25	%
het jaar 2100:	30	%

BBD 1.2

Het Vlaamse Bosbeleid stelt zich tot doel, in functie van de optimalisatie van het bosbeleid, boscomplexen van voldoende grote oppervlakte te creëren en de bosversnippering tegen te gaan.

de kwaliteit van het bos:

De boskwaliteit wordt aangetast door verschillende factoren. Een aantal factoren hebben met andere dan bosactiviteiten te maken. De meest opvallende voorbeelden zijn de zure regen en de luchtverontreiniging.

Andere factoren zijn het rechtstreekse gevolg van verkeerd gebruik of beheer van de bossen b.v. de verdichting van de bodem door overdreven betreding of door mechanisatie. Vandaar dat interne en externe doelstellingen kunnen worden geformuleerd.

BBD 1.3

Het Vlaams bosbeleid stelt zich tot doel de draagkracht en de stabiliteit van de bosecosystemen te verhogen, door meer ongelijkjarigheid, menging van boomsoorten, algemene biodiversiteit en continuïteit in de verjonging na te streven.

BBD 1.4

Het Vlaams bosbeleid stelt zich tot doel de negatieve invloeden van omgevingsfactoren op de kwaliteit van het bos tegen te gaan.

2.4.2.2.2 De bosfuncties in Vlaanderen

De ecologische functie van de Bossen

De ecologische functie van de bossen wordt door het **Bosdecreet** in verband gebracht met:

- het behoud of het herstel van de natuurlijke flora en fauna
- het bevorderen van de inheemse of standplaatsgeschikte boomsoorten
- het stimuleren van de natuurlijke verjonging
- het bevorderen van de ongelijkjarigheid en de ongelijkvormigheid
- het bevorderen van het ecologisch evenwicht

Inherent aan deze betrachtingen is het bevorderen van de **biodiversiteit**.

De ecologische functie van de bossen is erop gericht de draagkracht van het fysisch milieu te versterken. De natuurbehoudsfunctie dient zowel vanuit de ruimtelijke positie als vanuit de substantiële kwaliteiten te worden gevaloriseerd.

Vanuit die optiek dient gestreefd te worden naar een harmonisatie ten opzichte van de beleidsvoering inzake de natuurontwikkeling, zonder evenwel de eigen doelstellingen van de bosbouw in Vlaanderen te verwaarlozen.

BBD 2.1

Het Vlaamse bosbeleid is erop gericht de natuurwaarden van de bossen te behouden, te herstellen en verder te ontwikkelen.

BBD 2.2

Het Vlaamse bosbeleid tracht een zo groot mogelijke biodiversiteit in het bosecosysteem en de verscheidenheid tussen de bossen te bewerkstelligen.

BBD 2.3

Het Vlaamse bosbeleid is erop gericht de genetische variatie in de bosecosystemen te behouden en te versterken.

De sociale en educatieve functie van het bos

De sociale en educatieve functie houdt in dat alle lagen van de bevolking in contact worden gebracht met de waarden van het bospatrimonium in Vlaanderen. Door het beter bekend maken van het bos bij het publiek, kan het maatschappelijk draagvlak van het bosbeleid worden verbreed, wat ten goede komt aan zowel het bosbeleid als aan de samenleving.

De sociale en educatieve functie van de bossen vertaalt zich ondermeer in voorzieningen met betrekking tot zachte recreatie.

Deze functie stelt eisen, zowel t.a.v. de **bereikbaarheid** van de bossen voor alle lagen van de bevolking, als t.a.v. de **inrichting** van het bos, teneinde de hiermee gepaard gaande recreatiedruk op te vangen en te kanaliseren.

De bereikbaarheid van het bos stelt specifieke problemen. Uit onderzoek blijkt dat de meeste bosrecreatie plaatsvindt na een verplaatsing met de auto. Deze vorm van bereikbaarheid impliceert een sociale discriminatie, afgezien van de milieu-kost veroorzaakt door het autogebruik.

De inrichting van het bos voor passieve recreatie heeft vooral betrekking op wandelpaden, bewegwijzering, enz...

Bij de ontplooiing van de sociaal-educatieve betekenis van de bossen geldt de eis dat deze functie, net als de andere functies, de globale kwaliteit van het bosbestand in Vlaanderen niet mag bedreigen. (Principe van de duurzame ontwikkeling).

BBD 2.4

Het Vlaamse bosbeleid beoogt de sociale en educatieve functie van de bossen te bevorderen. Hiermee wordt rekening gehouden bij de inrichting van de bossen. Bij de toekenning van de sociaal-educatieve functie aan bossen wordt rekening gehouden met een bereikbaarheid voor de verschillende lagen van de bevolking.

De sociaal-educatieve functie dient op dusdanige manier te worden georganiseerd, dat geen schade aan de globale boskwaliteit wordt toegebracht.

De economische functie van het bos

De economische functie houdt het voortbrengen van hout en andere bosprodukten in, waarvan de winning het voortbestaan van het bos niet bedreigt.

Het bos wordt hierin beschouwd en behandeld als een hernieuwbare natuurlijke hulpbron, die belangrijke grondstoffen levert.

In deze doelstellingsnota wordt een houtproduktieniveau voor de bossen vooropgesteld.

In deze context stelt het Vlaamse bosbeleid een koppeling voor tussen het niveau van houtconsumptie en -productie in Vlaanderen.

Het is duidelijk dat een dicht bevolkt en verstedelijkt gebied als Vlaanderen geen volledige zelfvoorziening inzake houtvoorziening kan nastreven. Dit belet evenwel niet dat, vanuit het bewustzijn van de ecologische verantwoordelijkheid (zie Brundlandt-rapport), een koppeling kan gemaakt worden tussen de houtconsumptie en de -productie in Vlaanderen.

BBD 2.5

Het Vlaamse bosbeleid stelt een houtproduktieniveau voorop, dat 30% van de houtconsumptie in Vlaanderen bedraagt.

Deze doelstelling wordt op een gefaseerde wijze nagestreefd, waarbij een voltooiing van het objectief voor het jaar 2100 wordt vooropgesteld.

Het Vlaamse Bosbeleid stelt de volgende tussenliggende doelstellingen voorop:

het jaar 2000:	10	% van de houtconsumptie
het jaar 2010:	12	% van de houtconsumptie
het jaar 2025:	15	% van de houtconsumptie
het jaar 2050:	20	% van de houtconsumptie
het jaar 2075:	25	% van de houtconsumptie
het jaar 2100:	30	% van de houtconsumptie

De schermfunctie van het bos

In zekere zin vervullen alle bossen in Vlaanderen een bepaalde schermfunctie. Deze schermfunctie omvat een bescherming tegen vormen van visuele vervuiling, luchtverontreiniging, bodemdegradatie, waterverontreiniging, enz...

De schermwerking van de bossen moet gezien worden als een bijdrage van het bosbeleid aan de globale ecologische basiskwaliteit in Vlaanderen.

In bijzondere gevallen kan de schermfunctie van een bos zodanig strategisch belangrijk worden (in het geval zij door haar ligging of samenstelling een belangrijke rol speelt in de bescherming van waterwinningsgebieden, erosiebestrijding, debietregeling van waterlopen, klimaatregeling, afscherming van gebouwen en industrieterreinen) dat een expliciete erkenning als schermbos, zoals voorzien in het Bosdecreet, noodzakelijk is.

BBD 2.6

Het Vlaamse Bosbeleid beoogt het bosbestand als scherm in te zetten teneinde de ecologische basiskwaliteit in Vlaanderen te helpen bewerkstelligen, zonder evenwel de duurzaamheid van het bosbestand (kwantitatief en kwalitatief) te bedreigen.

BBD 2.7

Het Vlaamse bosbeleid kadert in een globaal Vlaams beleid, dat erop gericht is de vervuiling zoveel als mogelijk te beperken, zodat de schermwerking van de bossen tot een minimum beperkt wordt.

BBD 2.8

Het Vlaamse bosbeleid beoogt bij te dragen tot de vrijwaring van de drinkwatervoorziening, de bestrijding van de lawaaihinder, het opvangen van emissie (en immissie) van polluenten. Er wordt gestreefd naar een optimalisatie van deze schermfuncties van de bossen.

De bosreservaten en de wetenschappelijke functie van het bos

Een specifieke functie wordt toegekend aan de bosreservaten, waarin de natuurlijke groei en de ontwikkeling worden vrijgelaten of waar wordt gestreefd naar het behoud en/of het tot stand brengen van typische bosplantengemeenschappen. In de bosreservaten wordt aldus gestreefd naar het behoud van het natuurlijk potentieel, wat de draagkracht van het milieu (onrechtstreeks) en het streven naar een kwaliteitsvoller bestaan (rechtstreeks) ondersteunt. Het is duidelijk dat deze bosreservaten eveneens bijdragen tot de ecologische functie van het bosbestand in het algemeen. Bovendien vormen ze belangrijke elementen ter ondersteuning van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek.

BBD 2.9

Het Vlaamse bosbeleid is erop gericht bosreservaten aan te duiden en als zodanig in te richten, waarin de natuurlijke groei en de ontwikkeling wordt vrijgelaten of wordt gestreefd naar het behoud en/of het tot stand brengen van typische bosplantengemeenschappen.

Het Vlaamse bosbeleid beoogt 5 % van het areaal als bosreservaat te bestemmen, en hiervoor de nodige maatregelen te voorzien.

3.4.2.2.3 Het beleidsinstrumentarium voor het bosbeleid in Vlaanderen

Uiteraard dient het instrumentarium voor het bosbeleid in relatie te worden gebracht met de vooropgestelde doelstellingen van het bosbeleid.

De doelstellingen ten aanzien van het beleidsinstrumentarium hebben betrekking op zowel het beheersinstrumentarium (inclusief de eigendomsverdeling), het wettelijk instrumentarium als op het financieel instrumentarium.

2.4.2.2.3.1 Het beheersinstrumentarium

Het bosbestand in Vlaanderen is voor ongeveer 70% eigendom van privé-personen en voor ongeveer 30% eigendom van openbare instanties.

Het Vlaamse bosbeleid heeft betrekking op zowel het openbaar als het privé-bos. Beide types dienen ingeschakeld te worden om de doelstellingen van het bosbeleid te realiseren, zij het op verschillende manieren. Het Vlaamse bosbeleid beschouwt de eigendomsverhoudingen als een strategische randvoorwaarde met specifieke kenmerken, die van belang is voor de te ontwikkelen strategie.

BBD 3.1

Het Vlaamse bosbeleid streeft naar een organisatorische structuur die de vooropgestelde doelstellingen kan realiseren. Deze structuur moet voldoende dicht staan bij het concrete bosbeheer, maar ook bij de uitwerking van een globale strategie en het overleg met de andere ruimtelijke sectoren.

BBD 3.2

Het Vlaamse bosbeleid streeft ernaar voldoende arbeidskrachten te kunnen inzetten. Deze inzet wordt zowel bij de openbare als bij de privé-bossen nagestreefd.

2.4.2.2.3.2 Juridisch kader

BBD 3.3

Het Vlaamse bosbeleid streeft naar een wettelijk instrumentarium dat de hierboven vermelde doelstellingen ondersteunt. Hierbij fungeert het Bosdecreet met zijn uitvoeringsbesluiten als hoeksteen.

2.4.2.2.3.3 Financiële middelen en eigendomsstatuut

BBD 3.4

Het Vlaamse bosbeleid streeft naar het verwerven van voldoende financiële middelen teneinde de ontwikkelde doelstellingen inzake bosbestand en bosfuncties uit te werken.

BBD 3.5

Het Vlaamse bosbeleid streeft naar een zodanige globale eigendomsstructuur, dat de doelstellingen van de Lange Termijnplanning ondersteund worden.

Deze eigendomsstructuur heeft betrekking op zowel het evenwicht tussen openbaar - als privé-bos, als op de inschakeling van het gevoerde concrete bosbeheer in de globale doelstellingen van de Lange Termijnplanning.

3. STRATEGISCHE OPTIES

3. STRATEGISCHE OPTIES

3.1 HET BOSBESTAND

3.1.1 AREAAL

3.1.1.1 Tijdelijk moratorium op ontbossing (extern)

Nog steeds gaan bossen verloren aan verstedelijking, industrieterreinen, landbouw, golf- en andere recreatievoorzieningen. Ontbossing moet volledig gestopt worden tot in structuur- en bestemmingsplannen 20% van de vlaamse oppervlakte voor bos bestemd wordt en bos in de gemeentelijke en provinciale plannen van aanleg zo ingecalculeerd is dat het in relatie staat met de vraag (sociaal, ecologisch en economisch) van de betreffende entiteit en in overeenstemming met de krachtlijnen van de lange termijnplanning bosbouw.

3.1.1.2 Areaaluitbreiding

Zowel op wereldschaal, als op europees niveau en op vlaams niveau is er een tekort aan bos. Niet alleen de afzonderlijke functies lijden daaronder, bijvoorbeeld de ecologische onder de het recreatief gebruik, maar ook de globale functieervulling.

Vanuit een holistische benadering van de behoeften aan bos, vanuit de verschillende functies, en vanuit het ecosysteem bos op zich in relatie tot de andere ecosystemen wordt **30% beboste oppervlakte** zowel door wetenschappers (Hasel, 1971) als door internationale organisaties (UNEP, WWF en IUCN in Caring for the Earth, Second Draft, 1990) als noodzakelijk naar voor geschoven voor de lage landen. Bovendien ondersteunen de eigen bevindingen in het onderzoek ter voorbereiding van de lange termijnplanning deze stelling.⁴

⁴ Deze optie wordt onderbouwd in boekdeel 2, ondersteunend onderzoek in het eerste hoofdstuk, onderdeel areaal en in het tweede hoofdstuk bij de analyses van de functies.

Voor de lange termijnplanning worden volgende streefdoelen vooropgezet :

- een geleidelijke opdrijving van de bosuitbreiding tot 3.000 ha per jaar in de periode 1993-2000
- 20% bebossingsindex voor Vlaanderen bereiken tegen 2050 (europees gemiddelde) en op lange termijn (2100) streven naar de evenwichtssituatie van 30% beboste oppervlakte.

Hiervoor moeten de beste voorwaarden geschapen worden : juridisch, financieel, organisatorisch.

3.1.2 BOSKWALITEIT

3.1.2.1 Verlagen van de algemene milieubelasting (extern)

Er komen steeds meer aanwijzingen dat de buffercapaciteit van de bodems en bossen aangetast is. De gezondheidstoestand van de bossen gaat achteruit tengevolge van de algemene verzuring, vooral van de bodems en de lucht. De immissies, vooral van NOx-verbindingen moeten dalen.

Dit vraagt ingrepen op verkeer, industrie en landbouw.

4.1.2.2 Verbetering van het bosbeheer

Met het bosdecreet werd een kader geschapen om het beheer van de bossen te ondersteunen. Zowel de bosbeheersplannen als de bosgroepering, beiden door het Bosdecreet erkend, zijn de instrumenten bij uitstek.

Twee hefbomen tot kwaliteitsverbetering zullen langs de bosbeheersplannen en bosgroepering naar voor geschoven worden :

Omvorming tot hoogwaardige bostypes

Vlaanderen is bezet met homogene, gelijkjarige dennenbestanden in de Kempen en homogene, gelijkjarige beuken en populierenbossen in andere streken. Zowel in de openbare bossen als de privé-bossen is omvorming van de homogene naald- en/of loofbossen naar gemengd en ongelijkjarig hooghout van autochtone boomsoorten, de beheersmatige optie voor de verhoging van het kwaliteitspotentieel van de bossen.

Voor de naaldhoutbestanden moeten omgevormd worden, van de huidige oppervlakte van 52.000 ha mag slechts 27.000 ha overblijven.

Gezien de bedrijfstijd van deze soorten en de huidige leeftijden is, dat op basis van het natuurlijk verouderingsritme, goed mogelijk tegen het jaar 2050.

Een eerste criterium om te besluiten tot omvorming van de naaldhoutbestanden is het bodemtype. Alle bossen, gelegen op S en P gronden (leem en zandleemgronden) worden omgevormd tot gemengd bos of loofhout. De bossen gelegen op Z-gronden (zandgronden) kunnen grotendeels naaldhout blijven, mits aanrijking van loofbomen en tot stand brengen van

een onderetage van inheemse bomen en struiken.

Bij deze omvorming kan naargelang de uitgangssituatie gekozen worden voor de directe (kaalkap en herbebossing) of indirecte manier (oplichten en aanrijken). De buitendiensten van de Dienst Bosbeheer zullen de lokale invulling adviseren, het bosbeheersplan is hiervoor het werkinstrument.

Oordeelkundige bosexploitatie

Onoordeelkundige bosexploitaties hebben zeer nefaste gevolgen voor het bosesysteem en voor de boseigenaar.

Dit vraagt ingrepen op verschillende niveaus :

- Het formeel onderwijsnet moet zo vlug mogelijk een secundair programma organiseren voor scholing in bosexploitatie en boswerkzaamheden. Op het niveau van het graduaat landbouw moet gestreefd worden naar de oprichting van de specialisatie "bos-(eventueel tesamen met natuur-)beheer;
- Het Educatief Bosbouw Centrum in Groenendaal krijgt de opdracht om vorming te organiseren over allerlei aspecten van exploitatie voor de boseigenaars : planning, keuze van exploitatie en exploitant, hoe met verschillende boseigenaars samen de exploitatie in zelfbeheer uitvoeren, enz...
- De bevoegde Gemeenschapsminister legt juridisch vast dat de bosexploitatie enkel nog door houders van een 'Getuigschrift voor bosexploitatie mag gebeuren en legt de modaliteiten voor dit getuigschrift vast.
- Het opmaken en promoten van waterdichte en bindende overeenkomsten tussen exploitant en eigenaar.
- In de schoot van de centrale zetel van de Dienst Bosbeheer wordt een regie opgericht voor de uitvoering van bosexploitatie, zeker voor uitvoering in specifieke, gevoelige bossen. Deze regie kan ook voor de privé-sector meedingen in de aanbestedingen.
- Na de vorming van bosgroeperingen kan voor privé-bossen bosexploitatie in eigen beheer gestimuleerd worden.

3.2 DE BOSFUNCTIES

3.2.1 DE ECOLOGISCHE FUNCTIE

3.2.1.1 De boomsoortenkeuze is een belangrijke hefboom in de versteviging van de ecologische functie

De oorspronkelijke vegetaties bestaan in Vlaanderen voor het grootste deel uit het eiken-berkenbos van de Noordzee vlakten, het sub-atlantisch eiken-beukenbos en het eiken-essenbos. Bij de bosuitbreiding en omvorming moeten de boomsoorten van deze associaties zo veel mogelijk gebruikt worden.

De boomsoortenkeuze wordt dan in het eiken-berkenbos vooral : *Quercus robur* (zomereik), *Betula pendula* (berk), *Populus tremula* (trilpopulier), *Sorbus aucuparia* (lijsterbes), *Frangula alnus* (spork).

Voor het eiken-beukenbos : *Quercus robur* (zomereik), *Q. petraea* (wintereik), *Fagus sylvatica* (beuk), *Betula pendula* (berk), *Sorbus aucuparia* (lijsterbes), *Corylus avellana* (hazelaar) *Frangula alnus* (spork), *Malus acerba*, en *Mespilus germanica* (mispel).

Voor het eiken-essenbos : *Quercus robur* en *petraea*, *Fraxinus excelsior* (es), *Ulmus campestris* (veldolm), *Tilia vulgaris*, *T. platophyllus* (verschillende lindensoorten), *Prunus avium* (boskers), *Corylus avellana* en *Carpinus betulus* (haagbeuk).

Vanuit de ecologische bekommernis zal gestreefd worden naar een bossamenstelling van minstens 50% loofhout (nu 24%) met een boomsoortensamenstelling gebaseerd op de standplaatseigenschappen (kaart 8).

3.2.1.2 Stimulering van het natuurgetrouw bosbeheer

Niet alleen de boomsoortensamenstelling maar ook het type van bosbeheer en exploitatie spelen een grote rol. Zowel financiële als organisatorische instrumenten moeten hierin ingeschakeld worden.

3.2.1.3 Bosuitbreiding zoveel mogelijk laten vertrekken van de uitbreiding van de eeuwenoude bosgronden.

Hoe ouder een bosgrond hoe steviger de bosplantengemeenschappen uitgebouwd zijn. Zij vormen rijke ecologische kernen waarvan bijkomende aangepaste aanplantingen met autochtone boomsoorten kunnen profiteren om sneller een rijkere bosgemeenschap op te bouwen (zie kaart 2.1). Om optimaal van deze potenties gebruik te maken zal de bosuitbreiding zoveel mogelijk vanuit deze oude kernen vertrekken.

3.2.1.4 Bovendien moeten corridors of bosverbindinggebieden aangelegd worden.

Het door bebossen aaneenrijgen van versnipperde bosgebieden zal vooral de bosfauna ten goede komen. Hiermee gepaard gaande kan de ruimtelijke samenhang met de halfnatuurlijke landschapselementen hersteld worden.

3.2.2 DE SOCIAAL-EDUCATIEVE FUNCTIE

- 3.2.2.1 De totale nood aan bossen vanuit de sociaal-educatieve functie is 150.000 ha bos. Daarvan moet minimaal 60.000 ha toegankelijk moeten zijn. Ongeveer 20.000 ha zijn nu opengesteld ⁵.
In eerste instantie moeten bossen met een minimum oppervlakte van 100 ha aangelegd worden in streken, waar helemaal geen bos voorhanden is voor de bevolking.

Op de vlaamse boskaart werd rond de openbare bossen van minimum 20 ha een buffer van 5 en 12 km getrokken (kaart 3.1 bis). Hieruit lichten volgende streken op waar prioriteit moet gegeven worden aan bebossing (zie kaart 3.1).

In deze streken moeten bossen aangelegd worden met een omvang gebaseerd op de bevolkingsaantallen vermenigvuldigd met 250 m² en waarvan minstens 100 m² per inwoner opengesteld is.

1. IJzervlakte (incl. Westhoek) : bossen geïntegreerd in het polderlandschap.
2. Hinterland van de kust: bebossing van de ruggen in het landschap en rond de havengebieden.
3. Kortrijk- Roeselare- Waregem: bebossing rond de steden, in de valleien en op de valleiruggen, met accent op de ontginningsgebieden.
4. Zelzate- Gent: verfraaiing van de oude industrieterreinen, structuurbebossing ter afscherming van de kanaalzone.
5. Gent-Oudenaarde: bebossing van het interfluvium tussen Schelde en Leie en Schelde en Dender.
6. Asse- Ninove, Geraardsbergen- Oudenaarde- Waregem.
7. Rupelstreek: bebossen van storten en gronden van het departement leefmilieu en infrastructuur
8. Linkeroever : afscherming van het havengebied.
9. Tienen, Sint-Truiden, Tongeren: bebossing geïntegreerd in het agrarisch landschap.

Voor het arrondissement Gent betekent dit een hoeveelheid bos van ongeveer

$$487.325 * 250 \text{ m}^2/\text{inwoner} = 12.183,12 \text{ ha}$$

waarvan $487.325 * 100 \text{ m}^2/\text{inwoner} = 4.873,25 \text{ ha}$ opengesteld bos.

⁵ De basis van deze normen en behoeften inschatting is terug te vinden in Boekdeel 2, ondersteunend onderzoek, onder het hoofdstuk 'Functies', deel 'sociaal-educatieve functie'.

3.2.2.2 In tweede instantie moeten de bossen waar het aantal bezoeken de draagkracht overschrijdt ontzet worden door uitbreiding van het beschikbare areaal.

Deze tweede prioriteit wordt opgebouwd eerder vanuit de draagkracht van de bossen en op basis van de reeds door de Vlaamse Gemeenschap aanvaarde norm ⁶. (zie kaart 3.2). Deze kaart geeft de ligging en de grote van de behoefte aan extra bos weer, om de bestaande bossen van overdruk te ontlasten en om de behoefte aan bos van de bevolking te voldoen. Bij bosuitbreiding zal gestreefd worden naar minimale complexen van 100 ha.

De combinatie van de twee vorige opties wordt weerspiegeld in kaart 3 : bosuitbreidingskaart vanuit sociaal-educatieve invalshoek.

3.2.2.3 Openstelling van geschikt privé-bos

Het Bosdecreet voorziet subsidiëring als compensatie voor het openstellen van privé-bossen. Dit is een overgangsmaatregel die op basis van zonering in behoeften (zie kaart 11) uitgewerkt wordt.

Vlaanderen vormt echter een uitzondering tegenover andere, vooral noord- en middeneuropese landen, waar zowel de openbare als privé-bossen toegankelijk zijn, tenzij er om gegronde redenen een uitzondering toegestaan is. Op termijn zal door een wettelijke regeling voor openstelling, zoals in de ons omringende landen, en door bosuitbreiding deze subsidie overbodig worden.

3.2.2.4 De band tussen het bos en de mens langs school en kinder-jongereengroepen herstellen

Het tekort aan bos heeft geleid tot het uit het bos houden van spelende kinderen omwille van de aangerichte schade. Daardoor is de band tussen bos en mens nog meer verbroken. Zowel door het in het bos vertoeven, als door lessen en oefeningen kan deze band hersteld worden. Daartoe moet infrastructuur aanwezig zijn(bijvoorbeeld voor bosklassen) en mogelijkheden geschapen worden voor het meehelpen in de uitvoering van beheer, bosaanleg enz...

Op korte termijn moeten per provincie door de buitendiensten van Bosbeheer :

- speelbossen aangeduid worden en indien het privé-bossen betreft een vergoeding gegeven worden ;
- i.s.m. de scholen en jeugdverenigingen, naast de Week van het Bos, activiteiten en werkkampen georganiseerd worden.

⁶ Verslag van de Vlaamse Raad over de besprekingen van het bosdecreet (1990).

De provinciebesturen kunnen hierin een stimulerende rol spelen :

- door de inbreng van de bestaande domeinen en educatieve infrastructuur en door het verder uitbouwen van het educatieve luik in de domeinen ;
- door het opzetten van provinciale campagnes en het organiseren van uitwisselingen.

Het Educatief Bosbouw Centrum te Groenendaal neemt permanent de vorming en begeleiding van de educatieve medewerkers voor zijn rekening, zowel leerkrachten, jeugdleid(st)ers als boswachters.

Het Departement Onderwijs bouwt in de onderwijsprogramma's het aspect bossen in.

3.2.2.5 Bos als "kuuroord" voor omzetting van agressie en heroriëntering van mensen

Bosbeheerswerken en -exploitatie kan voor wel bepaalde kansarme groepen een kans geven tot omschakeling naar de arbeidsmarkt.

De voorwaarden voor mogelijke acties zijn :

- aansluiten op de leefwereld van de kansarmen in kwestie, wat de mogelijkheden beperkt tot het platteland ;
- effectief gericht zijn op tewerkstelling na verloop van tijd ;
- zichtbare resultaten opleveren op korte termijn ;
- leerrijk zijn ;
- ernstige begeleiding.

In het kader van tewerkstellingsprogramma's, zoals de weerwerk-actie, kan door een samenwerkingsverband tussen het Educatief Bosbouw Centrum in Groenendaal, de vereniging van de bosexploitanten en de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling een pilootproject opgestart worden in een streek (b.v. Limburg, waar al ervaring is), waarbij het project niet alleen beoogt om mensen op te leiden tot bosbeheer, maar ook een bosbeheersbedrijf opgericht wordt. Na verloop van tijd kan dat geëvalueerd worden en kan, na aanpassing, uitgebreid worden naar andere streken.

Boswerkzaamheden zijn fysisch zwaar en laten toe om de natuurlijke en overvloedige agressie om te zetten.

In het kader van de alternatieve straffen kunnen bosbouwwerkzaamheden voorzien worden.

3.2.2.6 Verbinden van bosgebieden met toeristische infrastructuur

Rond bestaande toeristische infrastructuur kunnen bossen aangelegd worden.

3.2.3 DE ECONOMISCHE FUNCTIE

Er wordt uitdrukkelijk geen enkele optie genomen wat betreft het produceren van bepaalde types of afmetingen van hout afgestemd op de vraag op de markt. De geschiedenis leert immers dat het bos zich nooit kan aanpassen aan de veranderende behoeften van de industrie. Hét beste voorbeeld zijn de duizenden pijnbomen in de Kempen, 100 jaar geleden geplant om de mijnschachten van de nu reeds gesloten mijnen te stutten. Niets zegt dat de huidige ontwikkelingen in de spaanderindustrie binnen 20 jaar voorbij is.

3.2.3.1 Vlaanderen moet tenminste 30% van de totale hoeveelheid hout die het consumeert, produceren

Rekening houdend met :

- de te verwachten produktiviteit van de bossen nl :

3m³ per ha per jaar voor loofbos;
 4m³ per ha per jaar voor gemengd bos;
 6m³ per ha per jaar voor naaldhout;
 15m³ per ha per jaar voor populier;

- de te verwachten consumptie (C) in 2100 : 6.500.000m³;

1,3m³ per inwoner per jaar;
 een bevolking van ongeveer 5 miljoen inwoners in 2100;

- de niet te voorspellen veranderingen in behoeften aan houtsoorten,

wordt volgende formule ingevuld :

$$30\% (C) = 3m^3 * (L) + 6m^3 * (N) + 4m^3 * (G) + 15m^3 * (P)$$

met L= areaal loofhout in ha;
 N= areaal naaldhout in ha;
 G= areaal gemengd bos in ha;
 P= areaal populier in ha.

Bij een consumptie van C = 6.500.000m³ moet 1.950.000 m³ per jaar hout geproduceerd worden.

STRATEGISCHE OPTIES

Als voorbeeld worden drie varianten uitgewerkt :

- Als de beboste oppervlakte 30% van Vlaanderen bedraagt : $L+N+G+P= 405.360$ ha en 50% van de bossen gemengd loofbos;
- Als de beboste oppervlakte 20% van Vlaanderen bedraagt: $L+N+G+P= 270.240$ ha en slechts 30% van de bossen gemengd loofbos is;
- Als de beboste oppervlakte 20% van Vlaanderen bedraagt: $L+N+G+P= 270.240$ ha en 50% van de bossen gemengd loofbos is.

bossamenstelling	variant a		variant b		variant c	
	oppervlakte in ha	%	oppervlakte in ha	%	oppervlakte in ha	%
loofbos	200.000	50	81.000	30	135.000	50
naaldhout	60.000	15	54.000	20	27.000	10
gemengd	80.000	20	54.000	20	21.000	7,8
populier	60.000	15	81.000	30	87.000	32,2
Totaal	400.000	30	270.000	20	270.000	20

Voor de variant a met 30% beboste oppervlakte betekent dit :

200.000	ha loofbos * 3m ³ /ha	=	600.000m ³
60.000	ha naaldhout * 6m ³ /ha	=	360.000m ³
80.000	ha gemengd bos * 4m ³ /ha	=	320.000m ³
60.000	ha populier * 15m ³ /ha	=	900.000m ³
Totale produktie per jaar :			2.180.000m ³

Om bij 20% beboste oppervlakte tot het vooropgestelde produktieniveau te komen en 50% loofbos te behouden moeten massaal populieren aangeplant worden (variant c) :

135.000	ha loofbos * 3m ³	=	405.000m ³
27.000	ha naaldhout * 6m ³	=	162.000m ³
21.000	ha gemengd bos * 4m ³	=	84.000m ³
87.000	ha populier * 15m ³	=	1.305.000m ³
Totale produktie per jaar			1.956.000m ³

of moet in de ecologische criteria gesnoeid worden en het percent loofbos verminderd worden (variant b) :

81.000	ha loofbos * 3m ³	=	243.000m ³
54.000	ha naaldhout * 6m ³	=	324.000m ³
54.000	ha gemengd bos * 4m ³	=	216.000m ³
81.000	ha populier * 15m ³	=	1.215.000m ³
Totale produktie per jaar			1.998.000m ³

Er dient rekening mee gehouden dat bosreservaten in principe geen productie zullen vervullen.

Het ligt voor de hand dat de maximale houtproductie in volume behaald wordt bij een homogene bebossing met populieren ($400.000 * 15m^3 = 6.000.000m^3$ per jaar). Als men 1.950.000 m³ hout wil produceren op de minimale oppervlakte dan is een oppervlakte van 130.000 ha voldoende, maar dat is vanuit ecologisch en sociaal-recreatief standpunt onhoudbaar.

Uiteindelijk wordt gekozen voor de optie a als meest tegemoetkomende aan de combinatie van de geformuleerde doelstellingen. De uitwerking zal echter over een lange tijdspanne uitgerokken worden, maar met het voortdurend streven naar de relatieve samenstelling van het bosareaal zoals in a vooropgesteld : 50% loofbos, 15% naaldhout, 20% gemengd bos en 15% populier.

Voor de economische functie is de ligging van de bossen van ondergeschikt belang, temeer er in Vlaanderen weinig gronden voorkomen waar de bodem echt een beperkende factor is. Wel kunnen de hierboven gestelde productieniveaus niet gehaald worden als enkel op marginale gronden bebost wordt.

3.2.3.2 De niet-duurzame productie en consumptie verminderen en op termijn stoppen. (extern)

Deze optie werd in de beginselverklaring van de UNCED-Conferentie in Rio (1992) vastgelegd, en bovendien maken de bovenstaande berekeningen duidelijk dat zelfs met massale bebossing het houttekort groot blijft. 41,8% van het jaarlijks houtverbruik wordt gebruikt voor papier en karton. Dit zijn weinig duurzame vormen van houtverbruik, zeker in vergelijking met hout dat in constructies of meubels wordt gebruikt.

Volgende ingrepen zijn mogelijk in de papiersector :

- ontmoedigen van allerlei papierverbruik;
- hergebruik van materialen stimuleren;
- produktiemethoden aanpassen :
 - aan hergebruiksmaterialen (vodden, landbouwresten (stro), oud papier, afgedankte houten voorwerpen);
 - aan de dunningsprodukten van de bossen ;
 - naar efficiënter gebruik van grondstoffen.

In de andere houtverwerkende nijverheden :

- aanpassen van de produktiemethoden aan minimaal verbruik aan grondstoffen en optimaliseren van gebruik van afvalstoffen en productie van duurzame goederen.

3.2.3.3 Rentabiliseren van het bosbedrijf (intern en extern)

Op basis van rentabiliteitsberekeningen (toegepast op populieren, Corsicaanse pijn, pijn, beuk, eik en uitgevoerd door Mees in 1989) wordt gesteld dat de interne rentevoet van de bosbouw in Vlaanderen schommelt tussen 0,7% en 4,4% , naargelang de boomsoort, de gemiddelde boswaarde en methode van berekening. Voor de populier komt Mees tot cijfers tussen de 1,03 en 15,54% voor een bedrijfstijd van 20 jaar.

De huidige rente in de financiële wereld schommelt tussen de 8 en 10%. Het is dan ook niet rendabel om een bosbedrijf op te zetten, tenzij op basis van populier. Het ritme van de economische groei holt voorbij het ritme van de groei van het bos. Er bestaan een aantal mogelijkheden voor verhoging van de rentabiliteit voor de bosbouw:

- algemene renteverlaging verbetert de positie van de bosbouw maar ligt ver buiten de mogelijkheden van deze lange termijnplanning. Een selectieve renteverlaging voor de aanleg van bos moet wel mogelijk zijn.
- financiële ondersteuning (subsidiëring) van bosaanleg, als het ware een eenmalige gift waardoor de investeringslast van de bosaanleg vermindert.
- verhoging van de houtprijzen zodat ook de dunningsproducten gegeerd worden.

3.2.3.4 Verticale en horizontale integratie van de bosbouw en de verwerking van de bosgoederen

De **bosgroepering** dient als hefboom in de organisatie van het beheer: het bijeenbrengen van de verschillende versnipperde boseigenaars tot beheerseenheden leidt op termijn tot een regelmatig aanbod van bosproducten in een streek. Deze integratie blijft intern in de sector. Eens deze interne samenwerking geconsolideerd is kan daarop een verticale integratie gestimuleerd worden met de sectoren die de bosproducten rooien en verwerken (meubel-, hout- bouw en papiersector,...). De bosexploitatie kan in eigen beheer genomen worden of er kan samengewerkt worden met bestaande exploitanten, al dan niet met vaste overeenkomsten.

Een derde stap gaat nog verder en betreft de verwerking in de verticale integratie.

3.2.3.5 Verbetering en selectie van soorten

Naast de veredeling van de populier worden **veredelingsprogramma's** voor andere boomsoorten uitgewerkt. Kwaliteitsverhoging en produktieverhoging staan hierbij centraal. Zowel snelgroeiers (berk, els,...) als kwaliteitssoorten (eik, boskers, es,...) komen aan bod. Bij bebossing zal de kwaliteit van het aangeplante materiaal verzekerd moeten zijn. Bij de subsidieregeling moeten de attesten met de herkomst van het genetisch materiaal als criterium gebruikt worden.

In tweede instantie moeten **zaadbestanden** uitgekozen worden in bestaande bossen of, indien er onvoldoende of geen aanwezig zijn, aangelegd worden.

Tenslotte zullen de **boomkwekers** zich kunnen inschakelen in het kweekprogramma.

3.2.3.6 Verhogen van het relatieve belang van de bosbouw in de economie (extern en intern)

Twee opties spelen hierin een rol. Enerzijds het maximaliseren van de toegevoegde waarde, anderzijds het valoriseren van de diensten en goederen die het bos voortbrengt.

Hoe ambachtelijker de verwerking van het hout, hoe hoger de toegevoegde waarde, tewerkstelling en nut van het produkt is. Dit vakmanschap moet door de houtverwerkende organisaties terug gestimuleerd worden en draagt bij tot de stijging van het relatieve belang van de bos en houtsector in de economie.

Naast hout brengt het bos nog heel wat diensten, van landschappelijk decor tot bewaarplaats van zeldzame insekten en planten, en goederen, van honingproductie tot konijn voort. De mate waarin deze niet-gemonetariseerde diensten goed gebruikt en gewaardeerd worden verhoogt de welzijnswaarde van het bos. Onderzoek naar mogelijkheden van diensten en verwerking van de niet-traditionele bosprodukten draagt hiertoe bij.

3.2.4 DE SCHERMFUNCTIE

3.2.4.1 Bos als bescherming van waterwinningsgebieden

Op basis van de huidige bestaande waterwinningsgebieden werd een kaart opgemaakt met de lokalisatie van de zones die prioritair bebost moet worden ter bescherming van de waterwinningsgebieden. Deze bossen zullen van de Vlaamse Executieve het statuut van schermbossen krijgen en zullen een aangepast bosbeheersplan nodig hebben.

Gezien de bepalingen in het Bosdecreet i.v.m. de schermbossen kunnen eigenaars hiervoor vergoed worden (zie kaart 4).

3.2.4.2 Bos als buffer en scheiding tussen verschillende bodemgebruiken

Het bos kan niet alleen dienst doen als buffergebied rond industrieterreinen en verkeersaders maar vormt ook een structurelement en kan oprukkende verstedelijking van het platteland ruimtelijk indijken. Op basis van de bestaande (grote) industrieterreinen en grote verkeersaders is een bebossingsvoorstel uitgewerkt (zie kaart 4). Dit soort bossen moet onder impuls van de Provinciale bebossingscel met behulp van het Public Private Partnership gepland worden. Het vernieuwen of verlenen van een exploitatievergunning voor een bedrijf in een KMO of industriezone is het moment om de bebossing mee in de planning van het bedrijf op te nemen. Mede daardoor zal deze bebossing in de tijd gespreid worden. Het niet uitvoeren van de bebossing zal het verlengen van de vergunning onmogelijk maken.

Het is niet aangewezen deze bossen het statuut schermbos te verlenen, tenzij bij uitzondering, daar zij eerder als buffer werken tegen negatieve invloeden en weinig specifiek beheer vergen. De bestaande ruimtelijke ordening i.v.m. buffergebieden rond industrieterreinen en de bebossing ervan moet echter hard gemaakt worden.

3.2.4.3 Bos als C-vastlegger

Om de koolstofbalans van Vlaanderen meer in evenwicht te brengen kan bebossing helpen. In het kader van de internationale afspraken m.b.t. het inperken van de uitstoot broeikasgasen waarbij Vlaanderen belooft deze uitstoot te verminderen en de toekomstige tendensen die wijzen op het onafwendbare van een verdere inperking moet verder onderzoek gebeuren over de rol van de bossen. Uit dit onderzoek moeten opties gekozen worden voor de mogelijke opslorpfunctie van koolstof door de bossen.

3.2.4.4 Bos als structurelement in de diversificatie van de landschappen

De bosuitbreiding wordt uitgewerkt met verschillen in structuur en vorm (lijnen, blokken en singels) naargelang de perceelsstructuur en de typologie van het platteland (zie kaart 5).

Bij de bosuitbreiding en -omvorming zal zowel naar vorm, naar grootte als naar boomsoortenkeuze rekening gehouden worden met deze landschappelijke inbedding.

Een ander element van de landschappelijke component bepaalt de lokatie van de bosuitbreiding op de overgangen tussen de open en gesloten landschappen.

Om dit aspect in de bebossingen aan bod te laten komen is het nodig een landschapsdeskundige in de centrale zetel op te nemen, met als specifieke taak het adviseren van de provinciale bebossingscellen op de buitendiensten.

3.2.4.5 Bos als bodembeschermer

De voor erosie gevoelige plaatsen worden best bebost. Deze bossen vragen wel een aangepaste lokalisatie, bestandsstructuur en beheer.

Bijgevolg verdienen ze het statuut schermbos.

3.2.4.6 Bos als geluidsscherm

Mits aangepaste bestandsstructuur, aanleg en beheer kan het bos gebruikt worden om geluid te dempen. Hierbij kan overwogen worden om in bepaalde gevallen het statuut schermbos te verlenen.

3.2.4.7 Bos als windscherm

Bos kan als windscherm gebruikt worden waar het nodig is : b.v. de kustlijn en de begrenzing van de polders. Dit moet evenwel op kleinere schaal bekeken worden en is niet echt een strategische optie voor deze lange termijnplanning.

3.2.5 DE WETENSCHAPPELIJKE FUNCTIE EN DE BOSRESERVATEN

3.2.5.1 Het bosbouwkundig onderzoek moet enerzijds geconcentreerd worden in het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer en anderzijds in de universitaire instellingen belast met bosbouw

Bovenvermelde instellingen moeten prioriteit krijgen. Zij moeten voldoende ondersteund worden om zowel op nationaal als op internationaal vlak op voldoende hoog niveau te kunnen werken.

Het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer bewaart de continuïteit in het bosbouwonderzoek en verzorgt praktijkgericht, ondersteunend onderzoek (voor de Dienst Bosbeheer en voor privé-eigenaars), evenals beleidsondersteunend onderzoek. Vanuit de lange termijnplanning worden de volgende concrete taken uitgevoerd :

- selectie en veredeling van de inlandse boomsoorten als eik, beuk, es, boskers, olm esdoorn, els, berk, wilg naast deze van de populier;
- opzetten van een systeem van monitoring dat een constant beeld van de gezondheidstoestand van onze bossen weergeeft;
- het uitkiezen en opvolgen van zaadbestanden en verlenen van attesten van herkomst;
- controle op de kwaliteit van het plantsoen;
- onderzoek naar organisatieontwikkeling van de bosgroeperingen en de mogelijke verticale en horizontale integratie ervan;
- alle bosreservaten wetenschappelijk opvolgen. Een mobiel multidisciplinair team moet, volgens internationale afspraken, het nodige onderzoek uitvoeren;
- onderzoek naar standplaatsboniteiten.
- onderzoek naar mogelijkheden tot herstel van verzuurde bosbodems.

De universiteiten worden vanuit de lange termijnplanning belast met fundamenteel onderzoek, kortlopende projecten vooral voor volgende thema's:

- systeemecologisch onderzoek op de functie van het bos in de regio Vlaanderen in vergelijking met of ter compensatie van de andere ecosystemen;
- onderzoek over de ecologische wetmatigheden en eigenheden van onze bossen;
- invloed van het bos op de koolstofbalans in Vlaanderen;
- houttechnologisch onderzoek van de in Vlaanderen groeiende boomsoorten;
- onderzoek naar het gebruik van de nevenproducten uit het bos: gebruik, verwerking, commercialisering;
- onderzoek op de natuurontwikkeling van de verschillende types nieuw aangelegde bossen en de evolutie in kolonisatie door flora en fauna;
- de situatie van de bossen in de wereld.

Hierbij mag het wetenschappelijk onderzoek niet beperkt zijn tot de bosreservaten.

3.2.5.2 Een net van bosreservaten moet oordeelkundig opgebouwd worden

In een eerste fase moeten een beperkt aantal bossen als bosreservaat aangeduid worden. Hun aantal moet langzaam uitgebreid worden.

Volgende criteria zijn hierbij prioritair :

- voldoende oppervlakte (aanbevolen is een minimum van 50ha), zodat er zich een typisch micro-klimaat kan ontwikkelen;
- op zijn minst één uitgestrekt bosgebied.

3.2.5.3 Minstens 5% van het bosareaal moet als integraal bosreservaat erkend worden

Een objectieve norm kan moeilijk gesteld worden maar actueel wordt 5% voorgesteld.

Naarmate het bosareaal uitbreidt zijn er meer mogelijkheden voor bosreservaten met een integraal karakter. Bij een oppervlakte van 400.000 ha moeten minstens 20.000 ha integraal bosreservaat aanwezig zijn.

Tegen het jaar 2000 betekent dit een oppervlakte van 5000 ha bosreservaten.

Tegen 2050 zal dit tot 13.500 ha oplopen.

3.2.5.4 Het wetenschappelijk onderzoek moet in het internationale kader ingebed zijn

Vlaanderen is te klein om over alle wenselijke bosthema's onderzoek te doen. Zowel vanuit de kant van de universiteiten als vanuit het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer moet een goede uitbouw van de internationale contacten en de opbouw van netwerken (waarin ook andere overheidsdiensten zoals het ABOS, het Ministerie van Buitenlandse Zaken e.a., het wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd in andere landen tot bij ons brengen, om het dan optimaal te gebruiken) verzorgd worden.

3.2.6 PRIORITEITEN VAN TE BEBOSSEN GRONDEN

1. Absoluut prioritair is de aanleg van stadsbossen ($ha = \text{aantal inwoners} * 250m^2$).
2. De niet gebruikte gronden of restgronden. Dit zijn in de eerste plaats verlaten of gedesaffekteerde industrieterreinen en storten.
3. Uitbreiden van de bestaande bossen
4. Bosverbindingsgebied
5. Aanleg buffergebieden rond industriezones.

Kaart 6 geeft een synthese weer van de ruimtelijke neerslagen van de nood aan bosuitbreiding vanuit de verschillende functies. Kaart 7 geeft een globaal overzicht van deze zones waar vertrekende van de principes zoals ze in de doelstellingennota werden omschreven : multifunctionaliteit, harmonisatie en potentialiteit de grootste nood aan bos bestaat.

Vooraf verlaten landbouwgronden kunnen gebruikt worden.

3.3 BELEIDSINSTRUMENTARIUM

3.3.1 JURIDISCH INSTRUMENTARIUM

3.3.1.1 Instelling van een tijdelijk moratorium op ontbossing

Dit vereist in de eerste plaats een striktere toepassing van de bestaande regels.

3.3.1.2 Toepassing en uitwerking van het bosdecreet

Het bosdecreet is een kaderwet, uitvoeringsbesluiten moeten verder uitgewerkt worden en toegepast (b.v. uitvoeringsbesluit m.b.t. de beheersplannen en gegroepeerd beheer), de inventarisatieplicht opgevolgd en gesystematiseerd.

Dit vraagt een actieve politiek van de Dienst Bosbeheer naar de boseigenaars toe.

Het uitvoeringsbesluit voor de subsidiëring van aanplantingen moet herbekeken worden en aangepast aan de doelstellingen van deze lange termijnplanning.

3.3.1.3 Vereenvoudigen van de wetgeving die betrekking heeft op bos

Bos valt onder het Bosdecreet en overlapping door andere wetten moet vermeden worden, daardoor wordt uitholling van de wet vermeden en blijft hij gebruiksvriendelijk. Wel is coördinatie nodig met de ruimtelijke planning.

3.3.1.4 Bebossing zo gemakkelijk mogelijk maken

De huidige hindernissen voor bebossing moeten uit de weg geruimd worden, de vergunningsplicht voor bebossing beperkt.

Veel wetten en besluiten moeten aangepast worden (b.v. veldwetboek, pachtwet, bosdecreet, MER-plicht, natuurbehoud, landbouw, enz...) of er moet op geanticipeerd worden (b.v. decreet op landinrichting, de ruilverkaveling).

3.3.1.5 De bosbouwsector in de beleidsplanning opnemen

De bosbouw moet als sector opgenomen worden in de voorbereiding van het structuurplan Vlaanderen. De uitvoering van de lange termijnplanning moet gecoördineerd worden met de Ruimtelijke Planning.

3.3.1.6 De bestemmingszekerheid vastleggen

De bosbestemming moet een éénduidig statuut verkrijgen zodat het wijzigen van bestemmingen van bos tot enig ander gebruik onmogelijk wordt.

Van zodra 20% van de oppervlakte van Vlaanderen in de bodembestemming als bos vast ligt kan het moratorium opgeheven worden. dit zou kunnen tegen 2000.

3.3.1.7 Een juridische oplossing zoeken voor het vormen van gemengde bosgroeperingen

Op dit moment kunnen privé-boseigenaars geen bosgroepering vormen met gemeenten door juridische belemmeringen in verband met de financiën. Dit hypothekeert een soepele werking.

3.3.1.8 Voor de burgers één bosombudsdienst voor bos : Bosbeheer

Voor de mensen is het niet duidelijk waar ze naartoe kunnen gaan met vragen, problemen in verband met het bos. De Dienst Bosbeheer is bekend bij de boskenners. Voor de doorsnee burger is deze dienst minder bekend.

Zij moet de juridische basis hebben voor de eerstelijns hulp en controle over de bossen. Dit is vastgelegd in het Bosdecreet. Het delegatiebesluit delegeert de bevoegdheden naar de buitendiensten:

- voor de dagdagelijkse klachten, bezorgdheden of vragen bij de boswachters;
- voor de openbare bossen naar de houtvester;
- voor de privé-bossen bij de bevoegde ambtenaar;
- voor alle problemen bij de woudmeester.

Bovendien moet een campagne deze dienst meer bekendheid geven bij de bevolking.

3.3.1.9 Koppelen van de exploitatievergunning van bedrijven aan de bebossing van de bufferzone

Tot 2000 kan men enkel nog een exploitatievergunning voor klasse 1 bedrijven verkrijgen mits een bijhorend bebossingsplan van de bufferzone. Vanaf 2001 krijgt men enkel nog een exploitatievergunning mits de bufferzone effectief bebost is. Dit ontslaat de gemeente niet om rond industrieterreinen een bosgordel aan te leggen.

3.3.1.10 Verdere delegatie van de bevoegdheden van de Vlaamse Executieve

In het Bosdecreet werden vele bevoegdheden toegewezen aan de Vlaamse Executieve, een groot deel van deze bevoegdheden werd reeds gedelegeerd door het delegatiebesluit.

3.3.2 ORGANISATORISCH INSTRUMENTARIUM

3.3.2.1 Reorganisatie van de Dienst Bosbeheer

Gezien het strategisch belang van de bossen en hun lange termijn karakter is er nood aan een deskundige, effectieve en communicatieve overheidsdienst.

Voor de **buitendiensten** wordt het volgende op provinciale schaal voorgesteld :

1. de provinciale Dienst Bosbeheer : 5 taken die door een multidisciplinair team aangepakt worden, namelijk : bosbeheer, plaatselijk en provinciaal beleid, vorming en public relations, begeleiden van de privé-boseigenaars met nadruk op het stimuleren vormen van beheersgroeperingen, controle.
De samenstelling zal verschillen naargelang de provincie.
2. De oprichting van een provinciale bebossingscel die als enige taak heeft de areaaluitbreiding in al zijn facetten op te volgen : het opzoeken van geschikte gronden, zoeken naar mogelijke bebossingsmodaliteiten, overeenkomsten afsluiten met eigenaars en aankoopdossiers regelen. Deze cel zetelt in de schoot van de buitendienst van Bosbeheer.

Voor het **hoofdbestuur** wordt het volgende voorgesteld:

Een uitgebreid multidisciplinair team met volgende opdracht : algemeen beleid; aankoopbeleid; public relations; controle, planning; juridische aangelegenheden; administratieve, inhoudelijke en logistieke ondersteuning van de buitendiensten. De samenstelling van de ploeg kan bestaan uit mensen met volgende opleidingen: bosbouw, rechten, communicatie, biologie, informatica, hydrologie, geomorfologie, pedologie, regionale geografie, milieuhygiëne, hydrobiologie, economie, planologie.

Het bosbeheer dient verregaande delegaties te krijgen dermate dat het kan werken als een zeer zelfstandige beheersentiteit.

Een eerste stap in de uitbouw van bosbeheer gebeurt door de volledige bezetting van het kader tegen 1995.

3.3.2.2 Vertegenwoordiging van de bosbouwsector in andere diensten en adviesraden

Er moet een structureel overleg uitgebouwd worden met alle diensten en sectoren die met ruimtebeleid te maken hebben : de Vlaamse Landmaatschappij, het Bestuur Ruimtelijke Ordening, dienst Polders en Wateringen, de openbare groenvoorziening, het natuurbehoud, het Ministerie van Landbouw en de Algemene Planningsdienst van het Departement Algemene Zaken en Financiën, het Bestuur Monumenten en Landschappen, de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen,..

3.3.2.3 Uitbouw van de organisatie van de privé-boseigenaars

Enerzijds is het opstarten en begeleiden van bosgroeperingen en modelbedrijven nodig. Anderzijds moet samen met de landbouwersorganisaties gezocht worden naar samenwerking.

Om tot effectief beheer te komen in de privé-bossen dient een actieve campagne voor de opmaak van de **bosbeheersplannen** gevoerd te worden door de Dienst Bosbeheer, met steun van het Educatief Bosbouw Centrum te Groenendaal.

De **bosgroeperingen** zijn een instrument voor het inperken van de bosversnippering, althans op vlak van het beheer. In een eerste stap moeten twee pilootprojecten voor bosgroepering opgestart worden. Dit vraagt een aantal jaren intensief werken van een begeleidingsploeg, per project en in de schoot van de Dienst Bosbeheer. De opgedane ervaring zal daarna gebruikt worden om de werkwijze over het ganse gewest te implementeren, met steun van de privé-boseigenaarsverenigingen.

Zowel voor de bosbeheersplannen als voor de bosgroepering zal na een fase van methodologische opbouw de uitbreiding van de kennis en methodes op basis van ervaringsuitwisseling tussen privé-boseigenaars, houtvesters, woudmeesters,... gebeuren.

De ervaring in bosbeheer van de openbare sector en van andere privé-boseigenaars is waardevol en moet langs de samenwerking tussen de buitendiensten van Bosbeheer en de privé-boseigenaars en mits toetsing aan de principes van de natuurgetrouwe bosbouw, ingebracht worden in het beheer en beleid.

Een speciale groep in de bouseigenaars zijn de boeren, de optie naar deze doelgroep is te zoeken naar integratie tussen landbouw en bosbouw, tussen veeteelt en bosbouw.

3.3.2.4 Opvullen van de kaders voor het wetenschappelijk onderzoek.

Zowel voor het fundamenteel wetenschappelijk- als voor het toegepast onderzoek zijn er voldoende instituten. Ze werken met een onvoldoende en onderbezet kader.

Tegen 1995 moet het kader van het IBW opgevuld zijn. Dit betekent 13 werknemers waarvan 5 adjunct technici, 4 werkleiders, 1 bode, 1 bestuurssecretaris, 1 hoofd van afdeling en 1 hoofd van inrichting.

Tegen 2000 moet een mobiel onderzoeksteam ter beschikking staan om de vlaamse bosreservaten en andere interessante bossen te onderzoeken evenals om aanvullende dringende opdrachten van korte termijn uit te voeren. Dit team resorteert onder het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer.

De universitaire instellingen moeten door de Vlaamse Gemeenschap voldoende gesteund worden om hun taak behoorlijk te kunnen uitvoeren.

3.3.2.5 Oprichten van een gegevensbank en systematiseren van de informatie

De gegevens voortkomende uit inventarissen, beheersplannen, wetenschappelijk onderzoek alsook de algemene gegevens van de buitendiensten en het beleid moeten bijeengebracht en gesystematiseerd worden. De Dienst Bosbeheer lijkt daarvoor de aangewezen entiteit. Primordiaal hierbij is dat deze gegevensbanken toegankelijk en gebruiksvriendelijk zijn.

3.3.2.6 Vereenvoudiging van de administratieve afhandeling van het bosbeheer

Na een doorlichting van de administratieve taken en formulieren die in de loop der tijden ingevoerd zijn, moeten vereenvoudigd worden.

Bovendien moet de personeelsbezetting ertoe lijden dat de administratieve taken van de beheersmensen tot een minimum beperkt worden en gedelegeerd worden naar het administratief personeel.

3.3.2.7 De educatieve centra inschakelen en uitbouwen

Naast het bestaande Educatief Bosbouw Centrum in Groenendaal, dat een vast statuut moet krijgen, moeten aangepaste infrastructuren (vooral voor bosklassen) aangelegd worden. De bestaande bosmusea, natuureducatieve centra en verblijfplaatsen moeten hiervoor optimaal ingeschakeld worden.

3.3.2.8 Samenwerking tussen de verschillende sectoren

Onder de vleugels van de Vlaamse Hoge Bosraad moet een structureel overleg georganiseerd worden tussen de houtkolom, kwekerijsector en bosbouw.

Binnen de ruimtelijke ordening moet overleg georganiseerd worden tussen de belangrijkste open ruimte sectoren : landbouw, bosbouw en natuurbehoud.

3.3.2.9 Instelling van bosbouwleergangen (extern)

Het Departement Onderwijs organiseert tegen het schooljaar 1994/1995 volledige leergangen op A2 niveau met naast de algemene vakken als belangrijkste aandachtspunten:

- het bos als ecosysteem;
- de boom : anatomie, morfologie, houttechnologie;
- beheerstechnieken, boswerkzaamheden en bosexploitatie;
- ecosystemen in de landbouwsfeer en hun beheer;
- ecosystemen van het zoete en zoute water en hun beheer;
- mechanica;
- materialenkennis;

en uitgebreide praktijk op basis waarvan de leerlingen het 'Getuigschrift voor bosexploitatie' ontvangen

Binnen het graduaat landbouw (hoger onderwijs van het korte type) wordt een specialisatie "bos-, water- en natuurbeheer" opgericht.

Dit kan in samenwerking met de bosbouwschool in Arnhem gebeuren.

3.3.2.10 Samenwerkingsverbanden met de socio-culturele sector

Regelmatig worden militaire domeinen ontmanteld en komen vrij voor een andere bestemming. Meestal gaat het om bos- of heidegebieden, weliswaar met een zware wegen- en gebouweninfrastructuur. Regelmatig worden bossen, met daarin een kasteel of hoeve, te koop aangeboden. Omwille van het bos is Bosbeheer dikwijls geïnteresseerd om deze gebieden te verwerven, maar de bijhorende gebouwen drijven de aankoopprijs op.

Afspraken kunnen gemaakt worden waarbij 'derden' de infrastructuur beheren en specifieke bestemmingen krijgen : vormingscentrum voor volwassenen, tentoonstellingenbos, familiepensioen, enz..., terwijl het bos onder aangepast beheer staat van het Bosbeheer.

3.3.3 FINANCIËEL INSTRUMENTARIUM

3.3.3.1 Uitbouw van een bebossingsfonds

Op niveau van de gemeenschap moet een bebossingsfonds opgericht worden waaruit zowel door het gewest, de provincies als door de gemeenten kan geput worden. Dit fonds dient enkel voor de aankoop van grond en de bebossing ervan en voor subsidieverlening voor bebossing.

Op basis van een ruwe schatting zou voor het bebossen van 3.000 ha per jaar 1 miljard nodig zijn.

3.3.3.2 Subsidies voor natuurgetrouw beheer

In uitvoering van deze lange termijnplanning moet een uitvoeringsbesluit uitgevaardigd worden voor de subsidiëring van de privé-boseigenaars voor natuurgetrouw bosbeheer.

3.3.3.3 Uitbouwen van de samenwerking tussen de overheid en de privésector om de overheidstaken te helpen financieren.

Dit is een samenwerkingsverband tussen de overheid(gewest, provincies of gemeenten) en bedrijven. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de samenwerking met bedrijven uit een havengebied om een bosgordel rond dit gebied aan te leggen.

3.3.3.4 Fiscale maatregelen

Algemene vereisten zijn: - het verminderen van de successierechten voor bosgebieden, mits de garantie dat het bos zal blijven
- kosten voor bosaanleg fiscaal aftrekbaar maken, doch niet de kosten voor herbebossing.

3.3.3.5 Bestaande subsidiëringssysteem voor bosgroepering uitbreiden tot de groepering met openbare besturen

Het moet mogelijk worden dat een openbaar bestuur zich aansluit bij een gemengde bosgroepering en dezelfde financiële voordelen daarbij verkrijgt als voorzien in het uitvoeringsbesluit m.b.t. de bosgroepering van het bosdecreet.

3.3.3.7 Uitwerken van een pachtsysteem voor bosbedrijven

Gezien het feit dat boeren in Vlaanderen relatief weinig grond in bezit hebben en veel pachten lijkt het aangewezen een pachtsysteem voor bossen uit te werken.

4. PROGRAMMATIE

4. PROGRAMMATIE

4.1 DE OPBOUWFASE 1993-2000

In deze fase worden de organisatorische, juridische en financiële middelen opgebouwd om bosuitbreiding mogelijk te maken en de kwaliteit van de Vlaamse bossen te behouden en te verbeteren.

Daarenboven wordt het belang, evenals de problemen en mogelijkheden van de bossen in een educatieve campagne aan het publiek bekend gemaakt.

De opbouw van een bebossingsfonds en de instelling van een tijdelijk moratorium zijn in deze fase de belangrijkste instrumenten. Door de aandacht toe te spitsen op autochtone boomsoorten wordt zowel bij bosuitbreiding als in bestaande bossen aan kwaliteitsverbetering gewerkt.

1. Bosbehoud

- Om het behoud van de huidige bossen te verzekeren wordt een tijdelijk moratorium op ontbossing ingesteld.
- De bossen vallen onder het Bosdecreet. Er wordt voorkomen dat nieuwe wetten dit decreet uithollen en zijn gebruiksvriendelijkheid ondermijnen.

2. Bekendmaking en educatie

- Het Bosbeheer maakt zich bekend als de ombudsdienst voor de bossen. De BOS-O-FOON (groene lijn voor bossen) ontvangt bekommernissen, klachten en verzorgt dienstverlening naar de mensen toe.

- Het Bosbeheer maakt een vijfjarenplan op voor een algemene educatieve campagne naar de bosgebruikers toe. Op basis daarvan worden een aantal taken aan het Educatieve Bosbouwcentrum in Groenendaal opgelegd.
- Voor de scholen wordt een bosprogramma uitgewerkt. Een TV-reeks over natuurgetrouwe bosbouw bereikt alle geïnteresseerden en daarop aansluitend heeft de kijker de mogelijkheid om in te schrijven op een boswerkvakantie.
- Het Educatief Bosbouw Centrum te Groenendaal neemt permanent de vorming en begeleiding van de educatieve medewerkers voor zijn rekening, zowel de leerkrachten, jeugdleiders als boswachters.

3. Versteving van de sector

- De eerste stap tot versteving van het Bosbeheer is de opvulling van het voorziene kader tegen 1995 en de doorlichting van de administratieve werking om tot vereenvoudiging te komen.
- Op twee niveaus moet het structureel overleg opgebouwd worden : enerzijds binnen de ruimtelijke ordening met de andere ruimtegebruikers, anderzijds met de verwante sectoren.
- De organisatie van de privé-boseigenaars wordt verstevigd.
- Mogelijkheden voor samenwerking worden afgetast en samenwerkingsverbanden opgestart.

4. Evaluatie en terugkoppeling

In het jaar 2000 wordt deze planning geactualiseerd op basis van een tussentijdse evaluatie, zowel voor wat de aspecten van het areaal als wat de boskwaliteit betreft.

4.1.1 AREAAL

Naast het uitvaardigen van een tijdelijk moratorium is de opbouw van een bosuitbreidingsplan aan de orde alsook een beheersing van de houtconsumptie. Concreet worden de bossen met minimum 6.300 ha uitgebreid, indien de EG-verordening 2080/92 toegepast wordt kan dit zelfs tot 15.000 ha stijgen.

Bosuitbreidingsplan

De capaciteit om aan bosuitbreiding te werken zal geleidelijk worden opgebouwd. Twee scenario's zijn denkbaar. Scenario 1 is het meest waarschijnlijke. Scenario 2 is slechts mogelijk onder de volgende voorwaarden :

- De wettelijke beperkingen bij bebossing van landbouwgronden wordt opgeheven
- De EG-verordening 2080/92 wordt toegepast en de financiële middelen worden vrijgemaakt.
- Het kader van het Bosbeheer wordt nog in 1993 opgevuld
- De provinciale bebossingscellen worden in 1993 opgestart

- Hoeveelheid

Jaar na jaar wordt het aantal ha te bebossen gronden opgedreven tot 3.000 ha per jaar. Dit geeft volgend resultaat:

Scenario 1:	1994	150 ha
	1995	325 ha
	1996	325 ha
	1997	750 ha
	1998	750 ha
	1999	1500 ha
	2000	3000 ha
	Totaal	6300 ha

Scenario 2:	1994	1000 ha
	1995	2000 ha
	1996	3000 ha
	1997	3000 ha
	1998	3000 ha
	1999	3000 ha
	2000	3000 ha
	Totaal	15.000 ha